

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Emanvelis De Naxera Toletani, E Societate Iesv,
Sacrarvm Litterarvm Interpretis, Regiiqve Concionatoris.
Excursvs Morales In Librum primum Regum**

**Nájera, Manuel de
Lvgdvni, MDCLXXII**

Capvt XXIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80101](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80101)

tunc iniquitatis emporium appellant sanctam, & sibi ipsis mirandis virtutibus expolitius attribuunt aduersam eius fortunam. Innuuit Theodor. apud Gloss. Cum multissemus secundum pollicitationem, propter peccata nostra ad paucitatem redacti sumus. In aula oratione intenti, inter delicias ieiunii, inter

idololatrias religiosi, inter flammam puri humiliter confunduntur, & quam Hierusalem patiebatur, calamitatem sui causa accidisse & existimant, & deplorant. Mos namque est sanctissimis viris suis culpis adscribere, si alios videant fortuna amarissima diuexari.

CAPVT XXIII.

ET annuntiauerunt Dauid, dicentes: Ecce Philisthiim oppugnant Ceilam, & diripiunt areas: 2. Consultuit ergo Dauid Dominum, dicens: Num vadam, & percutiam Philisthaeos istos? Et ait Dominus ad Dauid: Vade, & percuties Philisthaeos, & Ceilam saluabis: 3. Et dixerunt viri, qui erant cum Dauid, ad eum: Ecce nos hic in Iudaea consistentes, timemus: quanto magis si ierimus in Ceilam aduersum agmina Philisthinorum: 4. Rursum ergo Dauid consultuit Dominum. Qui respondens, ait ei: Surge, & vade in Ceilam: ego enim tradam Philisthaeos in manu tua: 5. Abiit ergo Dauid, & viri eius in Ceilam, & pugnauit aduersum Philisthaeos, & abegit iumenta eorum, & percussit eos plaga magna: & saluauit Dauid habitatores Ceila: 6. Porro eo tempore, quo fugiebat Abiathar filius Achimelech ad Dauid in Ceilam, Ephod secum habens descenderat: 7. Nuntiatum est autem Sauli, quod venisset Dauid in Ceilam: & ait Saul: Tradidit eum Deus in manus meas, conclususque est introgressus urbem, in qua porta, & sera sunt: 8. Et praecepit Saul omni populo, ut ad pugnam descenderet in Ceilam: & obsideret Dauid, & viros eius: 9. Quod cum Dauid rescisset, quia prepararet ei Saul clam malum, dixit ad Abiathar sacerdotem: Applica Ephod: 10. Et ait Dauid: Domine Deus Israel, audiuit famam seruus tuus, quod disponat Saul venire in Ceilam, ut euertat urbem propter me: 11. Si tradent me viri Ceila in manus eius? Et si descendet Saul, sicut audiuit seruus tuus? Dominus Deus Israel indica seruo tuo. Et ait Dominus: Descendet: 12. Dixitque Dauid: si tradent me viri Ceila, & viros, qui sunt mecum, in manus Saul: Et dixit Dominus: Tradent: 13. Surrexit ergo Dauid, & viri eius quasi sexcenti, & egressi de Ceila, huc atque illuc vagabantur incerti: nuntiatumque est Sauli, quod fugisset Dauid de Ceila, & saluatus esset: Quamobrem dissimulauit exire: 14. Morabatur autem Dauid in deserto in locis firmis, mansitque in monte solitudinis Ziph, in monte opaco: querebat eum tamen Saul cunctis diebus: & non tradidit eum Deus in manus eius: 15. Et vidit Dauid, quod egressus esset Saul, ut quæreretur animam eius. Porro Dauid erat in deserto Ziph in sylua: 16. Et surrexit Ionathas filius Saul, & abiit ad Dauid in syluam, & confortauit manus eius in Deo: dixitque ei: 17. Ne timeas, neque enim inueniet te manus Saul patris mei, & tu regnabis super Israel, & ego ero tibi secundus, sed & Saul pater meus scit hoc: 18. Percussit ergo uterque foedus coram Domino, mansitque Dauid in sylua: Ionathas autem reuersus est in domum suam: 19. Ascenderunt autem Ziphai ad Saul in Gabaa, dicentes: Nomen ecce Dauid latitat apud nos in locis tutissimis syluae in colle Hachila, quae est ad dexteram deserti: 20. Nunc ergo, sicut desiderauit anima tua, ut descenderes, descende: nostrum autem erit, ut tradamus eum in manus Regis: 21. Dixitque Saul: Benedixi vos a Domino, quia doluistis vicem meam: 22. Abite ergo, oro, & diligentius preparate, & curiosius agite, & considerate locum, ubi sit pes eius, vel quis viderit eum ibi: recogitat enim de me, quod callide insidiet ei: 23. Considerate, & videte omnia labiscum, quod si etiam in terram se abstruserit, perscrutabor eum in cunctis millibus Iudae: 24. At illi surgentes abierunt in Ziph ante Saul: Dauid autem, & viri eius erant in deserto Maon, in campestribus ad dexteram Iesimon: 25. Iuit ergo Saul, & socij eius batur in deserto Maon: quod cum audisset Saul, persecutus est Dauid in deserto Maon: 26. Et ibat Saul ad latus montis ex parte vna: Dauid autem, & viri eius erant in latere montis ex parte altera: Porro Dauid desperabat se posse euadere a facie Saul: Itaque Saul, & viri eius in modum corona cingebant Dauid & viros eius, ut caperent eos.

eos : 27. Et nuntius venit ad Saul, dicens : Festina, & veni, quoniam insuderunt se Philisthim super terram : 28. Reuersus est ergo Saul desistens persequi Dauid, & perrexit in occursum Philisthinorum : propter hoc vocauerunt locum illum, Petram diuidentem.

TEXTVS.

VER S. I. Et annuntiauerunt Dauid, dicentes : Ecce Philisthim oppugnant Ceilam, & diripiunt areas.

§. I.

Præcipua demonis cura est homines celestis pane priuare, quo facilius possit subnuere.

Euchari-
stia.
Damon.

Millites, qui ad Martia dicantur bella, competenti nutriri debent annona; nec enim possunt alacriter certaminibus incumbere, si constet famis moribus adurgeri. Nec possessor dispendia (aiebat Cassiodorus 12. variar. 5.) nec exercitus laborans sustinere possit inopiam. Si inopia vires militantium enernet, hostis sine magno labore triumphos acquirat. Hinc est, quod demon, cum celestem panem roboris agnoscat fomentum, & ingens ad decertandum subsidium, nihil studiosius curet, quam fame animas debilitare, quo facilius possit sub ingum mittere. Philisthim non mœnia subnuere, non acerrimo ariete muros laborant impetere, sed præcipuum eorum studium est, quo validius oppugnant Ceilam, frumento nudare aream: Et annuntiauerunt Dauid, dicentes: Ecce Philisthim oppugnant Ceilam, & diripiunt areas, id est, diripiunt de arcis collectas fruges. Ita Hugo Cardinalis: Pater, quod Dauid semper fuit sollicitus de salute populi. Diripiunt areas, id est, annonam de arcis, vel segetes deuastant. Si annona Ceilani careant facile aduersarii cedent, nec quibunt arma tractare, si eguerint frumento, quo vires possint reficere: ergo prima Philisthinorum solertia, & sagax astutia fuit areas diripere, quo facillimè Ceilanos possent euertere. Iofias eodem tempore Phasè celebrat agnum mactans, & lucos succidit, araque idolorum prorsus euertit: Occidit vniuersos sacerdotes excelso- rum, qui erant ibi super altaria, & combussit ossa humana super ea, reuersusque est Hierusalem, & præcepit omni populo dicens: Facite Phasè Domino Deo vestro. Dum Phasè non celebrabatur, densis arboribus luci cæli impediabant prospectum, & idola inter densas lucorum caligines obtinebant dominium; at ubi agnus iam editur, quidquid erat demonis dissipatur. Notauit Tilmannus in Allegor. ad hunc locum: succidit lucos: lucos succidere, & replere ossibus mortuorum, est vita secularis delicias exterminare per memoriam mortis. Iofias facturus Phasè purgauit terram, & templum, & eiecit figuras idolorum. Itaque agnus fuit lucorum incendium, fatale idolorum excidium, & populus sacro epulo pastus infamem illam idolorum seruitutem depulit, & se felici libertati restituit: ergo, cum vel Eucharistiae vmbra hominibus indat animos, & demonis euertat dolos, nihil mirum si primū fuerit Philisthinorum studium ex arcis frumentum diripere, vt Ceilam possent facillimè expugnare. Diripiunt (inquit Glossa Moral. 12) id est, rapiunt alimenta de arcis,

4. Reg. 23.
v. 20.

per qua significantur verba diuina, & Eucharistie sacramentum, quibus fideles spiritualiter reficiuntur.

§. II.

Dei auxilium semper est promptum, auxilium creaturarum frequenter est tardum.

PVtas aliquem supra fortunam, nisi à Deo adiutum exurgere? Ille dat consilia recta, & salubria, ille in opportunitate confert suppetias, ille præsentaneas affert afflictis, & laborantibus operas. Non sunt (aiebat Seneca. epist. 41.) ad celum eleuanda manus, nec exorandis adiutus, vt nec ad aures simulacri, quasi magis exaudiri possimus, admittat: propè est à te Deus, tecum est, intus est. Scultum prorsus est aditu gratiam sibi munusculis conciliare, reuerentiam simulacris pendere, à quibus nullum subsidium, & cum quibus magnum dispendium. Propè est Deus, quem si, vt decet, colas, tibi opportunum præstabit auxilium, & impertiet laboranti solatium. Hanc veritatem Ceilani vtiliter præcalluerunt; nam cum à Philisthinis dura cingerentur obfisione, & copiosa aduersariorum premerentur illusione, non ad Saulem confugerunt, sed ad Dauidem, vt suppetias ferret, inuolant: Annuntiauerunt Dauid, dicentes: Ecce Philisthim oppugnant Ceilam. Scis fuit afflictionem denuntiare, vt Dauid adiuuaretur succurrere; esset namque à viro ingenio, pioque alienum, si, cum posset, vicinis ac cognatis magna afflictione pressis non subueniret, & suppetias denegaret. Abulensis quatit, cur spes in Dauide collocarint, nec ad Saulem, cui inleuebant, recurrerint? Quæret aliquis (ait 9. 3.) quare viri Ceila non vocauerunt Regem suum Saulem, vt eriperet eos? Iam respondet: Aliquis respondet, quod crederent, quod forte Saul illis pugnare contra Philisthinos pro illis, ideo orauerunt Dauid. Preces ad Dauid agnouerunt non fore irritas, ad Saulem timuerunt vacuas: ergo inluerunt securi despicere, ambigua querere. Aliam affert etiam rationem Toftatus: Non proficiebat, quod Ceilani vocarent Saulem, quia si Saul venturus esset ad defendendum Ceilam, primum congregaret exercitum, quem dum ipse congregaret, recederent Philisthini. Inuenit ergo ad Dauid, quia ipse manebat apud Ceilam. Dauid Christi personam gerens erat propè, Saul distans: ergo dum Saul exercitum cogit, dum acies instruit inimici potentur triumphum, & aduentabit auxilium tardum: ergo sua prudentia ebo- cauerunt, afflictis tardè à creatura auxilium procurare, à Deo expromptissimum emanare. O quoties post dilata spei tormenta, post impensas non modicas inuenerunt in creaturis auxilium nullum, aut tardum, qui si ad Deum accederent, & deuoto corde inclamarent expromptum inuenirent solatium, & periculis opportunum auxilium. Ceilani Philisthinorum, hoc est, demonum vota frustrarunt, quia primò, & ex corde ad Dauidem accurrerunt.

TEXTVS.

TEXTVS.

VER. S. II. Consuluit ergo David Dominum, dicens: Num vadam, & percutiam Philisthæos istos? Et ait Dominus ad David: Vade, & percuties Philisthæos, & Ceilam saluabis.

§. III.

Oratione debet premuniri, qui adfultus demonum cupit repellere.

Ita proximis est exhibendum auxilium, ut virtutis non patiaris detrimentum.

Oratio.
Testatio.

Mat. 5.
v. 8.

Matth. 15.
v. 28.

Oratio est opulentum armamentarium, unde comparamus arma, quibus aduersariorum frustremus vota. Qui periculosos demonum discipit repellere adfultus, oratione incedat armatus: oranti Deus salubria inspirat consilia, & contra inuisos hostes validissima ministrat jacula. *Omnipotens oratio* (aiebat Theodoretus in histor. Relig.) *cum sit una, omnia potest.* Hinc est, quod David, cum Philisthim repetitis adfultibus Ceilam premerent, confugit ad orationem, Deumque consuluit: *Consuluit ergo David Dominum.* Nondum contra hostes arripuerat arma, & jam ei oratio præbet trophæa: *Percuties Philisthæos, & Ceilam saluabis.* Quam erat Philisthæis exitialis oratio, quandoquidem qui Ceilam sibi promittebant euertere, indecorè compulsi sunt auolare. Prodest Theodoretus apud Glossam: *Diuina scriptura ostendit Davidis pietatem. Semper enim Deum sciscitans, & aciem instruebat, & quiescebat.* Vbi Deo accessit, eius voluntatem prænouit, inopinamque demoni ruinam, & Ceilanis attulit opportunam victoriam. Audebat leo contra Davidem robore eximio præditum insurgere, ouemque rapere; orantem verò Philisthæus extimuit, & terga vertit. Adde, aliquando, quod omnipotentia est, orationi adscribi, & eius valentiam prodi. Gerasenos Christus Dominus adit, ut, quam fuerat nactus violenter, prædam demon relinquat: *Exi spiritus immunde, ab homine.* Ut à Chananæ filia impuratam depellat spiritum, ad eius domum non tendit, sed matri curationem committit: *Fiat tibi sicut vis.* Inquires, cur matris voluntati committat demonem abigere, aut cur Gerasenis non committat depellere? Quia matris oratio, inquit Origenes in Catena, omnipotentiam æmulatur, & ad demonem depellendum efficaciam sortitur. Vbi supplex non audiebatur oratio, sua præsentia Christus demonem & torfit, & depulit, at ubi oratio adfuit, ei curationem commisit: *Clamabat, dicens ei, Miserere mei, Domine, fili David.* Contra demonem oratio pugnat: ergo Dominus, ut eius efficaciam commendet, quod apud Gerasenos sua præsentia effecit, precibus fieri voluit. *Inexperium negotium petis* (inquit Origenes in Catena) *& lamentum suum producit in clamorem.* Orationis clamor erat demoni saeuus dolor, & pro voluntate pellebatur orantis: *Fiat tibi sicut vis*, qui omnipotentiam reueritus est iubentis, ut constet de demone orationem reportare triumphum, & salutis asferre augmentum.

Eman. de Naxera in Reg. Tom. II.

Charitas eximia effulget pietate, alienis periculis adurgetur, & ærumnis diuexatur; eius oculi misericordia pleni non patiuntur tristis vultus adspicere, immò internis manule doloris flammis æstare, quàm anxios gemitus miserorum audire. *Magna est quolibet tempore* (aiebat Cassiodorus 12. var. 10.) *monstrata deuotio, sed tunc acceptior redditur, quando necessaria plus habetur.* Cum gravior dolor miseri depascit viscera, gravior tunc succurrit medela, & dum tristitia sustinentur dispendia, opportuna plus æstimantur auxilia. Ceilani, qui amcenis, spatio-sisque campis fuebantur, ipsa frugum copia Philisthinorum rapacem famem vocarunt, qui dum tædia agriculturæ refugiant, alienis discessere sudoribus ambiunt: ergo dum inimici fecundis se campis infundunt, Ceilani sollicitudine anxij, anxietate solliciti à Davide suppetias petunt: *Annuntiauerunt David, dicens: Ecce Philisthim oppugnant Ceilam, & diripiunt arces.* Quid tunc David? Ad Dominum confugit, & quid è re sit opportunus, requirit: *Consuluit ergo David Dominum, dicens: Num vadam, & percutiam Philisthæos istos?* Et quid opus consultatione, quando Ceilanorum labor adurgebat charitatem, & vocabat celerrimam compassionem? David pietate radiabat, sed prudentia etiam fulgebat. Ceilanorū afflictio urgebat misericordiā, sed proprium periculum consulebat prudentiam, ne, dum alijs impertitur auxilium, sustineat ipse grauissimum detrimentum, & fiat ipse Philisthinorū, hoc est, demonum præda, dum inconsulta mouetur misericordia. Opportunè Abulensis q. 5. *David consuluit hic Dominum propter duo. Primo, propter magnitudinem periculi, cui se exposebat, volendo pugnare contra Philisthimos.* Dolebat afflictorū dānum, sed cognoscebat imminere sibi detrimentum: ergo consuluit Dominum, ne ipse incurrat maiore calamitatem, dum alienam depellere adnititur afflictionem. Suis nos gestis erudiens ita proximorum miseris attendendum, ut nihil Philisthæo, hoc est, demoni in te liceat, esset namq; stultum animæ subire detrimentum, ut alteri incommodis laboranti exhiberis solatium. Hædos à lupinis rictibus eripere, & salubribus alimentis pascere monebatur sponfa: *Egredere, & abi: post vestigia gregum, & pasc hædos tuos iuxta tabernacula pastorum.* Ut laboris defatigationem melliat, & omnem timorem sopiat, adiecit sponfus: *Equitatu meo in curribus Pharaonis assimilauit te.* Itaq; equitatus induit similitudinem, ut campis exerantes hædos pasceret, & iuxta pastorum tabernacula gerit curam, & hædorum agt tutelam: *Iuxta tabernacula pastorum.* Ambrosius hic in Collectis ait assimilari equitatu idem esse, quod Apostolicam virtutem inducere, & in se Christū semper circumferre: *Huius equæ similis æstimatur hæc anima, hoc est Prophetica, vel Apostolica virtutis.* Præmiserat: *Egredere, & abi: exi quasi exuta vinculis pedem, & nudo exerta vestigio, ut carnalia integumenta non sentias: vestigiū mentis tuæ corporalia vincula non implicent, ut pes tuus speciosus appareat.* Bonum erat hædos pascere, & eorum petulantiam reprimere, sed Christum sessorem circumferendo, & pedem nullis maculis sordidando. Ut audiret equitatu assimilari, aula est ad pascēdos petulos exire. Et fortassis ob id Dominus suos instruens, aiebat: *Vos estis lux mundi.*

Proximus.
Auxilium.
Detrimentum

Cant. 1. v. 7.

Matth. 5.
v. 14.

K k

Nam

Nam ut sol caelo hæret, cum ad depellendas mundi tenebras radios emittit; sic qui hominum caliginem vult abigere, tenetur in celestibus habitare. Audi Senecam *epist.* 41. [Radix solis contingunt quidem terram, sed ibi sunt, unde mittantur: sic animus magnus, & sacer, & in hoc demissus, ut propriis divina nossemus, conuersatur quidem nobiscum, sed hæret origini suæ. Illinc pendet, illuc spectat, ac nititur, nostris tanquam melior interest.] Sol optima subueniendi præbet exempla, dum caelo residet, & radios ad terram mittit: ergo David solem imitatus impendere non recusat auxilium, sed ita, ut Domino adhæreat, & omne peccatum fugiat.

TEXTVS.

VERS. III. Et dixerunt viri, qui erant cum David, ad eum: Ecce nos hic in Iudæa consistentes timeamus: quanto magis si ierimus in Ceilam aduersum agmina Philistinorum.

S. V.

Animus vera in Deum confidentia obarmatus nec periculis deterretur, nec humanis persuasionibus reuocatur.

*Confidentia
Periculum
Persuasio.*

Sæpe qui ardua virtutis sectatur opera, & laborantibus proximis adnititur ferre auxilia, humanis difficultatibus deterretur, & ne decreta perficiat, amicorum persuasionibus reuocatur: verum tunc inconcussa in Domino fiducia persistat, & se honestissime indurat. Fertur apud Græcos (aiebat Philo lib. 1. de Præmiis) antiquum illum Triptoleum sublimem vectum alatis draconibus fruges in uniuersam terram seminasse, ut pro usu glandium alimenta mitiora genus humanum capesseret. Porcorum cibo homines alebantur, sed Triptolemus eorum sortem miseratus nobiliori cibo eos uti desiderauit; cumque opus esset alatis draconibus equitare, ut fecunda posset semina telluri committere, eis usus est, & honestus zelus, quæ detertere videbantur, & vicit, & subegit, ac tandem venena conuersa sunt in auxilia. Memoriam subit sanctissimus noster Xaverius, qui, cum ad Mauri insulam pergere decreuisset, ut gentes illas ferarum more viuentes Evangelij luce manufaceret, repetitis amicorum persuasionibus passus non est detineri; allegabant illie medicatis venenis citò conficiendum, & repetitis jaculorum ictibus vita multandum. Ille verò aiebat: *In Domino confido.* Qua fiducia obarmatus gentes edomuit, & Evangelij imperio subjugauit. In præsentiarum etiam David, cum à Ceilanorum ceruicibus Philistinorum, hoc est, demonum jugum auertere conaretur, efficacibus, validisque tuorum argumentis circumuenitur. Obiciebant Philistinorum multitudinem, Saulis insidias, & iter illud non Ceilanis asferre remedium, sed contra Davidem maturare periculum: Ecce nos hic in Iudæa consistentes timeamus, quanto magis si ierimus in Ceilam aduersum agmina Philistinorum. At David, ut qui in Domino confideret, & virtutis causam ageret, nec periculis est deterretus, nec allegatis ab amicis rationibus per-

suasus, iniuit pugnam, & triumphalem arripuit palmam. Prodest noster Sancius: Cum eo affirmasset animum, ut suppetias ferret laboranti populo, obvidebant socii rem esse minus ex suo atq; iuramento, se in urbem Palestinæ proximam proficiscerentur, cum in Iudæa vix se tuò comminire possent. Quæ à sociis allata, vel flectere constantia possent; verum David, ut qui celestibus confidebat auxiliis, constanter est prosecutus bene decreta, & miranda resplenduit coronatus victoria. Hinc voco, quod aiebat Philo jam datus: [Præmium accepit certam in Deo fiduciam, ei verò, qui ingenio tam felici perditus fuerat, ut se ipso magistro virtutem prædiceret, præmium obigit gaudiū. At illi meditati conatu magno, ac pertinaci virtutem assequuto videre Deum fuit operæ præmium palmarium, ea fiducia, lætitiæ, perpetua cum visione Dei conjuncta quid cogitari potest in vita vilius, aut honestius?] Perinat, rationabilisque fiduciæ Ceilanos eripuit, & Philistinios abegit. *In Domino confido* (aiebat Philo) quomodo dicis anima mea: Transmigre in montem sicut passer? quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt sagittas suas in pharetra. Amici, Davidisque familiares celerem consulebant fugam, ut intentum jam contra ipsum arcum, & paratas sagittas prouidus declinaret; ipse verò in Deo inuictam confidentiam opposuit, & omnia pericula elusit. Opportune Euthymius hic: [Suadebant ei beneuoli ipsius, ut ad montes potius pertransiret, tutiorem illic eam futurum esse asseuerantes. Huiusmodi igitur amicos tuum non rectè suadentes acculat præsentis Palmo. Ego, inquit, confido in Domino, & contra aliud auxilium respici.] Hac munus fiducia vetricem assecutus est palmam, eoque edocuit Deo religiosam confidentiam esse imitandam.

TEXTVS.

VERS. IV. Rursum ergo David consuluit Dominum, qui respondens ei: surge, & vade in Ceilam: ego enim tradam Philisthæos in manum tuam.

S. VI.

Multorum in contrarium iudicia non debent ab honestate auertere, sed prudentia suadet rem maturius præmeditari, & attentiori sollicitudine expedire.

UT damnabilis est pertinax duritia, si cuius habenda in exequendo honeste decreta consilia laudabilis pertinacia. Non respuit prudens, precipue si multorum consilia, sed rationabili trutinæ eorum rationes expedit, & quod honestus exambit: si semel decretam rationi inuenient consonum, terroribus spretis absoluet, & virtute tenaciter adhærebit. *Confidentia recta* (aiebat Cassiodorus 12. variar. 17.) vias publicas tendit, plurimorum colloquutione gratulatur, & cum diuersi gratanter inquirunt, laboris radio non granatur. Amicum est autem erimini velle nesciri, & qui viam suas occultit, conscientiam prodit. Consilium suum David opem Ceilanis ferre, consilium suum militibus prodit; illi verò humana ratione rem metit, plures objecerunt rationes, quæ eò tendebant, ut sententiam retractaret. Ecce nos hic in Iudæa

deas consistentes timeamus, quanto magis, si ierimus in Ceilam aduersum agmina Philistinorum? Non ignorabat Dauid celesti luce illustratus consilium suum ex vfu futurum, verum ne videretur semel decretis pertinaciter inhaerere, & tot consilia despiciere, ad Deum iterum recurrit, & sincero animo consulit: *Rursum ergo Dauid consuluit Dominum. Abulensis quest. 6. inquit, cur iterum Oraculum consuluerit, cum reportandam victoriam non ignorauit: respondetque consuluisse non incredulum, sed prouidum, ne videretur suorum consilia spernere, si iterum nollet ab eis obiecta profunda meditatione pensare. Abulensis verba sunt: Quasi secundum non propter se, sed propter suos. Adnectit: Putabant, quod consilio humano descenderet in Ceilam, & ideo recusabant illuc ire. Iterum rem pensitans pertinacis a se amouit notam, & persuasionibus amicorum non cedens obtinuit palmam: in vtroque nos edocens, fixè honestatem sequendam, & omnem pertinaciam opinionem animus euitandam. Decernerat Christus Hierosolymam adire, discipulis patefecit: *Cepit Iesus ostendere discipulis suis, quia oportebat eum ire Hierosolymam, & multa pati.* Petrus, qui omnium os erat, adniscus est ab eis consiliis auertere, vt qui captiosus Pharisæorum insidias non poterat ignorare: *Absit à te, Domine, non erit tibi hoc.* Quid tunc Dominus? Petrum in montem ducit, & cum Moyse, Eliaque de eadem re colloquens decreti vtilitatem ostendit: *Dicebant excessum eius, quem completurus erat in Hierusalem.* Et quid opus erat iterum de hac re agere, & Petrum iterum admonere? Quia volebat (inquit Chrysostomus in *Caten. Diui Thoma ad Luc. 9.*) Apostolos ad regimen instruere, & vtilissimam regulam tradere. Verba Chrysostomi sunt: *Inducit eos, vt ostendat crucis gloriam ad consolandum Petrum, & alios passionem timeantes.* Non erat opus Christo iterum de hac re agere, vt qui erat Patris sapientia: verum quia Petrus difficultates opposuerat; iterum de hac materia cum Moyse, Eliaque egit, vt prudentia formam discipulis traderet; ob contrariaque amicorum consilia rectè decreta non reuocanda edoceret; & iterum de hac re egit, vt propriæ sententiæ nimia tenacitate non adhaerendum suis nos exemplis vtiliter erudiret.*

§. VII.

*Iterata erga arduum negotium consultatio
clariorem lucem solet asferre, &
animum confirmare.*

Consulere.
Lxx.

ARdua negotia fideli prudentiæ trutina debent expendi, ne inopinè difficultates contingat emergere, & decreta mediis in conatibus retractare, etsi diligenti examine semel decretum videatur discussum, non officit iterum in examen reuocare, nam tunc aut clarior lux confirmat animum, aut omne depellit dubitationis ambiguum. *Ad finem debet perducere* (aiebat Cassiodorus 4. *variav. 31.*) *que prudentium intentio visa est suscepisse; quia sicut perfecta laudem pariunt, ita & vituperationem generant, que in mediis conatibus agra deferuntur.* Defectus enim rerum aut consilium titubare, aut vires argui defuisse. Que prudens suscepit in Eman. de Naxera in Reg. Tom. II.

tentio, debent perfici, sed iuvat sæpè iterata meditatione pensari. Dauid prudenter decreuerat Ceilanis opem ferre, sed nihilominus iterum Deum consulit, & difficultates expendit: *Rursum ergo Dauid consuluit Dominum.* Idem audiuit, sed clarius. Ei responderat oraculum prius: *Percuties Philistheos, & Ceilam saluabis.* Modò ait: *Ego tradam Philistheos in manu tua.* Qui antea solum percutiendi, clarius modò referuntur subjugandi; & quamvis nihil secunda consultatione fuerit adjectum, fuit apertius explicatum. Notauit Abulensis *quest. 6. Iterum respondit, clarius iudicans, quod daturus esset ei victoriam.* Addit: *Decuit, quod secundo consulere.* Itaque dum iterum cum Deo eandem rem tractat, clarius agnoscit se reportaturum victoriam, & quamvis Dauid nulla titubaret diffidentia, repetita consultatione viuidior resplenduit fiducia, & nobis vtilis exhibita est norma. In negotiis scilicet magni momenti oportere semel, & iterum diuinam lucem implorare, & repetita oratione acquirere. Hoc ipso in capite cum Dauid fama increbescere audiret, quod Saul exercitum instrueret, vt eum caperet, Deum consulit: *Domine Deus Israel, audiuit famam seruis tuis, quod disponat Saul venire in Ceilam; vt evertat urbem propter me.* Oraculum consultum clarè respondit Saulem aduenturum: *Et ait Dominus: Descender.* Hac celesti luce accepta iterum Deum consulit: *Si tradent me viri Ceile, & viros, qui sunt mecum, in manus Saul?* Hac in secunda consultatione clarius agnouit se; suosque à Ceilanis prodendos: *Et dixit Dominus: Tradent.* Ceilanorum ingratisimos fore adeò clarè non prænouisset, ni Deum iterum consultasset. Notauit Abulensis *quest. 13. Hic ponit iterum questionem, quam iam posuerat: sed quia Deus iam respondit ad illam, repperit eam: si tradent me viri Ceile.* Prius satis audiuit, vt se tueretur, sed postea apertius, & clarius. Prodest namque iterata consultatio ad clariorem lucem, & ad firmandam prius agnitam veritatem.

TEXTVS.

V E R S. V. Abiit ergo Dauid, & viri eius in Ceilam, & pugnavit aduersum Philistheos, & abegit iumenta eorum, & percussit eos plaga magna, & saluauit Dauid habitatores Ceilæ.

§. VIII.

Parum iuuat veritatem agnoscere, ni adnitatis implere.

NOtia veritatis est salutis principium. Quid enim melius, quam ea præcallere, que ad salutem possunt conducere. Ignorantia, dum, quid expediat, non nouit, multis sæpè se difficultatibus irretiuit: verum quam ignorantia excusationem potest prætere, nequit notitia fortiri; vnde grauiori tenentur reatu, qui præditi salubri notitia, otiosa torpent ignauia. *Definitam rem* (aiebat Cassiodorus 4. *variav. 17.*) *ab antiquo Rege, quam tamen constat rationabiliter esse decretam,*

K k 2 nulla

nulla volumus ambiguitate turbare, quia decet firmum esse, quod commendatur probabili iussione. Quid iuvat rationabili edicto recti notitiam indere, si aut torpor parere differat, aut improbitas temerariis ausibus repugnare contendat. Victici non coronatur palma, qui facienda agnoscit, sed qui operibus agnita impleuit. Hinc est, quod David, ut ab oraculo audiuit oportere Ceilanis opem ferre, hostesque abigere, executioni mandauit, & quia mandauit, triumphum accepit: *Abiit ergo David, & viri eius in Ceilan, & pugnavit adversum Philistheos, & abegit iumenta eorum, & percussit eos plega magna.* Nil prodesset scire assequendam victoriam, si certamina detrectasset, aut proflire in campum distulisset. Triumphali palma redimitus est, quia, quae cognovit, perfecit. Notavit noster Saneius: *Cum didicisset fore, ut Palasthinorum agmina subigeret, deleverique, statim eo se magnis itineribus contulit, perfecitque quod ex oraculo futurum esse cognoverat.* Vbi notitia cum actione concordavit, victoriam obtinuit, & oraculum honoravit. Magi, Herodesque Christum Dominum advenisse cognoscunt; Magi eloquenti didicerunt stella; Herodes accepta à Magis, sacerdotibusque notitia, & tamen Herodes notitiae fructu privatur, Magus vberem fructum sortitur: *Intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre eius.* Ecqua discriminis causa? Quia Herodes Magos comitari distulit otiosa ignavia, Magus quaesivit solertissima diligentia; qua Magus felix, infelix notitia Herodes. Quia Magus, quod agnovit, opere implevit, Herodes distulit, immo ad insidias convertit. Notavit Chrysologus *serm. 156.* sic deposito errore sequitur, *civis, pervenit, invenit, gaudet, prociat, adorat.* Dum stellae sequitur Magus ductum, pervenit ad gaudium, & dum Herodes notitiam adulterat, aeternum sibi maturat luctum, quia non verbi auditores, sed factores iustificantur, & palmam feliciter assequuntur.

Matth. 2.
v. 11.

TEXTVS.

VERS. VI. Porro eo tempore, quo fugiebat Abiathar filius Achimelech ad David in Ceilan, ephod secum habens descenderat.

§. IX.

Magnum tibi perveniet lucrum, si benigne exceperis miserum.

Eleemosyna.
Lucrum.

IN lucrum cedunt (aiebat Cassiodorus 4. variat. 24.) quae benemeritis conceduntur, & de ipso munere magis acquiruntur, cum optimis digna praestantur. Quae misericorditer misero, pauperique honeste praestantur, laudabili lucro adaugentur. Negotiatio est pauperem excipere, & miserum confouere. Abiathar ad David pervenit anxius, quia à Saule ad mortem quaesitus: David benigne excepit, & licet satis angustè tunc viveret, generosa liberalitate paucit: *Mane mecum, ne timeas.* Quan-

Sup. cap.
22. v. 23.

ta Davidi hinc exorta commoda, scriptura non tacuit: *Ephod secum habens descenderat.* Secum sacerdos ephod attulerat, sicque David praenoscere potuit Saulis studia, & Ceilanorum infidiosissima obsequia. Negotiatio fuit ea humanitas, quandoquidem David matura se fuga praeripuit, & hostiles dolos enavit: *Dixit ad Abiathar Sacerdotem: Applica ephod.* Ni Abiathar cum ephod advenisset, David per ephod, quae praesciuit, non agnovisset, & fortè, ni agnosceret, capiens ingeret, aut occisus disperiret; secum ephod afferens sacerdos avertit à Davide, quod imminet, periculum, & magnum pro hospitio reddit pretium: quod afflicto exhibuit solatium, Davidi extitit tutamentum, & lucrum. Innuit Lira: *Fugiens ad David, secum apparauit ephod, quae est vestis summi sacerdotis, in qua erat rationale iudicii, in quo apparebat responsio Domini.* Per Abiathar, cuius David muleriam leuaret, consultum oraculum lucem impertit ad discrimina vitanda, & dolosa Saulis machinamenta eludenda. Sape ob pauperem benigne exceptum, ob solatium arum-noso exhibitum à Deo homo lucem accipit, qua hostiles eludat insidias, & quas disponebat hostis, praenoscit, techinas. Vbi Sacerpa-na vidua excepit Eliam, farina est aucta, & filij mors est depulsa: ibi primum legitur mors imperio suo dispoliata, ubi Dei leno elemosyna praestita. Sponsa dilecti sui pulchritudinem depingens, aiebat: *Como eius sicut oleum cedri, palmarum, nigra quasi coruus: oculi eius sicut caerulea, & resident iuxta fluenta plenissima. Coruus Eliam panit: ergo quae refert comum pulcentem, refert palmam longa vita vram, & crispantibus ramis praecellam.* Audi Cassiodorum hic apud nostrum Delirium: *Palmam rami productiores, & excellentiores interduca-rosi coloris crispantes, & semper ad excessu tendentes, & nunquam virorem suam auterentes.* Palma vita longeva, triumphorum iudex, celestia petens: columba plenissimis florentis vitur, & quod praematurè periculum effugiat, vrbem insidiantis accipitris intuetur. Itaque pulcenti coruo adiungitur, & trophaeum acceptum & periculum effugatum. Vbi Davide com-euentu apparet, qui per sacerdotem benigne exceptum reddito oraculo Saulis effugit insidias, & accepit de Philistinis victorias.

TEXTVS.

VERS. VII. Nuntiatum est autem Sauli, quod venisset David in Ceilan. Et ait Saul: Tradidit cum Deus in manus meas, conclususque est, introgressus urbem, in qua portæ, & seræ sunt.

§. X.

Peccatores, quod à Deo est, demoni solent applicare, & quod à diabolo, Deo adscribere.

Peccator. Cæcitas.
Sic peccatores cæcitant, ut rerum nec qualitatē agnoscant, nec agnouerint, unde veniant. *Vitia nobis* (aiebat Seneca *Epist. 45.*) *sub virtutum nomine obrepunt; tenebras sub titulo fortitudinis laet; moderatio vocatur ignavia, pro tanto timidus accipitur: in his magno periculo erratur: his certas notas imprime.* Quia nobis vitia placent, conscientie morsum sopimus, & à Deo auctore nobis contingere illi credimus. Nobis errores nostri adulantur, & quo ledunt, placent; ipsa fallacia, ut in præstigatoribus, nos delectat, nobis præstigatorum imponere non ignoramus, & tamen, ut fallaciam repetat, petimus: *Ista sine noxa decipiunt* (addit Seneca) *quomodo præstigatorum acetabula & calculi, in quibus fallacia ipsa delectat.* Quia fallacia delectat, mens humana imponere sibi procurat, Saul à diabolo possessus, & exagitatus Davidis eadem sæpe meditatus est: non dubitabat, quo auctore odium sufflammaretur; verum secum ipse luctabatur, ut persuaderet sibi à Deo disponi Davidis eadem. Vbi agnuit in Ceilam deuenisse, audi, cui adscribat, quam suspirabat, captiuitatem, & mortem: *Et ait Saul: Tradidit eum Deus in manus meas, conclusisque est.* Dei speciali dispositioni adscribebat, quod erat criminis, & furoris, & Davidem, quem ad Ceilam confugere eius coquebat inuida infamia, sibi à Deo traditum speciali existimat providentiā. Notauit Caietanus: *Diitio interpretata, Deus, est nomen Elohim, tanquam ex diuino iudicio traditum in manus sua Davidem existimabat.* Celestibus decretis adnitebatur adscribere, quod constabat à diabolicis odijs promanare. E contra etiam aliquando contingit: quod à Deo constabat peragi; diabolo homines adnuntur adscribi. Depulerat Christus Dominus impuratum spiritum: cumque miraculum communi plausu celebratur, veritatis æmuli Beelzebub tanquam auctori attribuendum proclamabant, & contendeabant: *In Beelzebub Principe demoniorum eicit demonia.* Acti dicant: Dæmon aufugit pulsus, non Christo obsequens, sed Beelzebub eius principi obtemperans, & ob id hominis libertas, & sospitas non Christo adsignanda, sed Beelzebub est adscribenda. Itaque quæ Dei erant, attribuebant demoni, & quæ demonis, Deo; nam humana peruersitas discipuli cæcitatem suam honestare, & honestatem corrumpere. Videbis aliquos, qui delictorum occasiones à Deo sibi oblatas arbitrentur, quasi iniquitatis sit auctor, & criminum sit promotor. Saul iustissimo Dei iudicio Davidem deprædicat sibi traditum, Ceilaque conclusum, quando pectore fovebat adentissimum odium. Consonat Abulen-
sis *quæst. 12.* *Eccē quantum excecauerat Saulem malitia; nam cum esset in manifesto crimine, quia persequeretur David, putabat, quod Deus faueret ei contra David.* In eam denegerat amentiam, inuidia, & odij tetrus caliginibus obsecatus, ut crederet à Deo auctore venire, quod ignorare non poterat à liuore, odioque promanare. Tanta erat vis ambitionis, ut conscientiam corrumpere, sibi imponeret.

TEXTVS.

VERS. VIII. Et præcepit Saul omni populo, ut ad pugnam descenderet in Ceilam, & obsiderent David, & viros eius.

§. XI.

Ad perpetranda mala plures inueniuntur exprompti, ad virtutem non sic inuolant aliqua difficultate implicati.

Nescias qua dulcedine deteriora delectent: *Vitium. Virtus. Promptitudo.*
facile assecras sibi conducit improbitas, nec retardat vllum impedimentum, etiam si imminens deterruerit periculum. In re virtutis animus inuenitur tepidior, & ad quæ emergere possunt, difficultates, inoculatio. Saul exercitum cogit, ut Davidem iniqua, ac dura obsidione cingat, & capiat: *Præcepit Saul omni populo, ut ad pugnam descenderet in Ceilam, & obsideret David, & viros eius.* Non inuenies quempiam ex militibus in contrarium quid allegasse: aut imminere aliquod periculum, obieisse, cum hoc ipso in capite Davidis milites, cum Ceilenles defendere, annuente oraculo, disponderet difficultates obiecerint, & expeditionem tardarint: *Dixerunt viri, qui erant cum David, ad eum: Ecce nos hic in Iudea consistentes timemus, quanto magis, si ierimus in Ceilam aduersum agmina Philistinorum.* Si milites David inuenerunt, quid opponerent, quomodo Saulis milites inuenerunt nil, quod obiecerent; iam David lapidis ictu præcipuum, & columnen Philistinorum deiecerat, iam eorum infamia sponsalia sibi acquisierat, & nihilominus exaggerant, qui nomina Davidi dederant, Philistinorum robustas vires, instructas acies: *Contra agmina Philistinorum.* Saulem sequentes nec Davidis opponunt dexteritatem, nec reportato recens de Philistinis triumpho fore audaciorem. Verum hic nodus non difficilis solui, Saul vocabat ad perpetranda delicta, David ad opera charitatis heroica, & virtus rarissime intuenit animos ad præparatos, ut improbitas expromptos. *Quasi dicant* (scribit Abulen-
sis *quæst. 5.*) *ibi in maiori timore erimus, quam hic. Et declaratur causa timoris, cum dicitur: Aduersus agmina Philistinorum, & est nobis durum pugnare cum illis.* Cum Philistinis demonum umbris est durum pugnare, contra David Christi personam gerentem facillimum fuit in campum prodire. Iosue ad terram promissionis ingrediendam allicit efficaci satis ratione: *Neque timeatis populum terre huius, quia sicut panem, ita eos possumus deuorare, recessit ab eis omne praesidium, Dominus nobiscum est, nolite metuer.* In Iosue, Calebque multitudo confurgit, & ni Dei gloria eos tegeret, lapidum imber obrueret: *Cumque clamaret omnis multitudo, & lapidibus eos vellet opprimere, apparuit gloria Domini.* Ex exploratoribus nonnulli ad Ægyptum redire statuerunt, & jam omnes eorum amplectuntur consilia, & sequuntur vota: *Dixeruntque alter ad alterum: Constituamus nobis ducem, & reueriamur in Ægyptum.* Communi plausu in Ægyptum redire approbatur, ad promissionis terram pergere, contradicatur. Quemcumque ducem verius Ægyptum

Num. 14.
v. 9.

KK 3

Ægyptum

affulit, aut periculum deterruit, in contrariam partem transeunt, & Davidis prodicionem decernunt. Prodest noster Sancius: *Rogat, an quod incertum disseminarat rumor, venturus esset Saul in urbem: & an Ceilani parum memores recentis beneficii ipsum essent inimico Regi tradituri? Quod cum virumque Deus affirmando respondisset, exemplo ille profectorem adornat.* Ni fugillet, mortem oppeteret, & (quod videbatur impossibile) à Ceilanis tradendum oraculum consultum respondit. Vt hinc noveris quantum apud homines summis etiam beneficijs obligatos assequenda utilitatis spes valeat, aut subeundi incommodi timor urgeat. Rechab, & Banaa, quos Ithobeth ad exercitus principatum euexerat, ubi sibi persuaserunt posse Davidis gratiam elucrarì, si innoxium Miphiboseth aggredierentur occidere, quantumvis ratio, gratitudoque reclamarent, studiosè obliuiderunt, & scelus impium perpetrarunt: *Duo autem viri principes latronum erant filio Saul, nomen vni Baana, & nomen alteri Rechab. In Hebræo habetur: Principes turmarum, vel cuneorum.* Itaque à Miphibosethi patre ad dignitatem euecti nepoti necem intulerunt, & beneficium hac gratitudine compensarunt. Ita tradit Lira: *Mortuo Abner Ithobeth constituit Rechab, & Banaa, alias Baana, qui erant de tribu Benjamin, ut patet in Textu, duces suarum expeditionum.* Adnectit: *Dolosè venerunt ad interficiendum Ithobeth, ut per hoc à David munera reportarent.* Videtur apud Liram amanensis mendum, nam non occiderunt Ithobeth, sed Miphiboseth, sed pro nostra thesi expende recentium beneficiorum oblitus, & improbis spebus illectos.

TEXTVS.

VERS. X. & XI. Et ait David: Domine Deus Israel, audiuit famam seruus tuus, quod disponat Saul venire in Ceilam, ut euerat urbem propter me. Si tradent me viri Ceilæ in manus eius? Etsi descendet Saul, sicut audiuit seruus tuus? Domine Deus Israel, indica seruo tuo. Et ait Dominus: Descender.

§. XIV.

Prosunt præsita Numini obsequia, ut imminetia eludere valeas pericula.

Obsequium. Periculum. Deus afflictorum semper est securissimum timentum, miserorum promptum auxilium. Vnde prodigus ille, qui Deum offenderat, benignissimum sibi patrem fore præsumpsit: *Ibo ad patrem meum.* Ad que Chrysologus *serm. 2. Ego peridi, quod erat filij, ille, quod patris est, non amisit.* Verum etsi omnibus florem lucis suæ spargat, nec fidem in eo rite sperantium confundat, suis tamen servis maiora impendit beneficia, & ab eis citius auertit incommoda. [Grave nimirum est (aiebat Cassiodorus 2. *varior. 21.*) ut fructu laboris sui fraudetur indultus, & cui debetur pro sedulitate conferri præmium, dispendium patiatur iniustum in ea

præsertim re, quæ ad nostram respicit largitatem, cui nihil debet licere negligentia, ne videamur minus profutura sanctisse.] Ius exigit sedulis providere, & inservientibus auxiliari. Hinc est, quod David magnis periculis afflictus semel, & iterum fideliter operas suas nauasse testetur in Dei obsequium, quo facilius inueniat auxilium: *Domine Deus Israel, audiuit famam seruus tuus.* Et iterum: *Domine Deus Israel, indica seruo tuo.* Ac si dicat: seduli, ac deuoti serui manus impleri, & honori tuo semper prouidi: ergo me instrue, & à periculis erue. Quod & Dominus statim fecit, & sine ambiguitate respondit: *Tradent.* Notauit Abulensis *quest. 12. scilicet ego, qui sum seruus tuus, audiui famam de Saule.* Quam citò, quod desiderabat, obtinuit, qui fideliter Numini inferuire verè allegauit. David cœlesti, præsentaneaue luce illustratus effugit, quod imminabat, periculum: *Tradent,* quia pro se allegauit fideliter præstitum famulatum Rahab à Iosue exploratoribus incolumitatis tesseram flagitauit: illi humanitatem mulieris demirati, ipsum funiculum, quo eos liberarat, salutis dederunt signum: *Si ergo fuerit funiculus iste coccineus.* In fenestra ligatus inconcussus aded domus fuit firmamentum, ut collapsis etiam, quibus domus hærebat, muris firma permaneret, & periculum eluserit. Si quæras, cur funiculum pro tessera dederint, respondebit Procopius apud Glossam, nihil opportunius exhibere potuisse, nam cum esset funiculus præstitum obsequium, imminens auertebat periculum: *Funis, quantumvis debilis, non disrumpitur, per quam euaserunt exploratores.* Funis, etsi debilis, aded firmè domum ligabat, ut casum nesciret, & ruinam prorsus repelleret; firmissimum fuit retinaculum deuotè præstitum Iosue obsequium; nam exhibita Numini obsequia imminetia auertunt pericula.

TEXTVS.

VERS. XII. Dixitque David: si tradent me viri Ceilæ, & viros, qui sunt mecum, in manus Saul? Et dixit Dominus: Tradent.

§. XV.

De alienis defectibus non est loquendum, præcipue si occulti, & silentio pressi.

Defectus Nescias quo pruritu gestiant homines aliorum defectus prodere, & malè etiam fundatas suspiciones effundere. Quod fama testante notum, non requirit silentium, sed quod adhuc occultum, non est vllatenus euulgandum. In odio sunt (aiebat Plutarchus lib. de Garrulitate) quod mala nuntient, & quia arcana non continent. Odiosi sunt, qui aliorum arcana nesciunt non effundere, quæcumque mala euulgare. Saul delectum cogit, ut Ceilam ubi tunc erat David, adeat, arcæque obsidione cingat, & capiat. Consilium Ceilanis secretissimè communicauit, & profectorem disposuit. Verum cum David votum præsciret, oraculum consultuit, & de Saulis aduentu interrogauit, & quia prudenter vereri poterat, an Ceilani beneficii immemo

inimicos eum traderent hoc etiam sciscitatur: [Dominus Deus Israel, audiuit famam seruis tuis, quod disponat Saul venire in Ceilam, ut euerat urbem propter me: si tradent me viri Ceila in manus eius, & si descendet Saul, sicut audiuit seruis tuis?] Consultum oraculum veram esse famam respondit: *Descender.* De Ceilanis tacuit: David iterum humiliter orat, ut de Ceilanorum animis eum instruat: *Si tradent me viri Ceila, & viros qui sunt mecum, in manus Saul. Et dixit Dominus: Tradent.* Hinc oritur questio, cur scilicet oraculum de utroque interrogatum solum de aduentu Saulis responderit? Ignorabatur Ceilanorum animos, quando tacuit, an rogari iterum voluit? Profecto quaecumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, Saulis aduentum fama attestabatur. *Audiuit famam seruis tuis.* Ceilanorum decreta adhuc latebant occulta: ergo de notis facile respondit, occulta arcano silentio preffit; quo suis nos factis intrueret occultos defectus facile non euulgandos, aut cui prodendos. Notauit Abulenensis *quest. 13.* *Hic ponit iterum questionem, quam iam posuerat; sed quia Deus non respondit ad illam, repetit eam.* Præmiserat *quest. 12.* Saul miserat nuntios secreta ad Ceilanos, ut clausa orbe non permitterent egredi David. Eodem modo sciebat Deus Saulis facta, & Ceilanorum studia; verum quia hæc secretis tecta, expectant iterum interrogari, & quia illa publica non distulit prodere. Profecto quæ omnibus nota, non gratat vulgare, sed quæ ignota, conscientiam lædit, aperire. Chan patrem irrisit, fratres nuditatem pietate operuerunt: *Operuerunt verenda patris sui.* Procacis filij pater irrisum agnouit, & puniuit: *Cum didicisset, quæ fecerat ei filius suus minor.* A quo didicerit, rogant Interpretes; asseruntque diuina cognouisse reuelatione. Ita Interlinearis; *Cum didicisset prophetico spiritu.* Vide fratrum pietatem, circumspeditionemque: ita patris operuerunt ignominiam, ut fratris non euulgarint offensam: opus fuit prophetico spiritu ad dignoscendum Chan delictum; se enim criminis reos putarent, si cui prodidissent secretum.

Gen. 9.
v. 23.

TEXTVS.

VERS. XIII. Surrexit ergo David, & viri eius quasi sexcenti, & egressi de Ceila, huc atque illuc vagabantur incerti, nuntiatumque est Sauli, quod fugisset David de Ceila, & saluatus esset quamobrem dissimulauit exire.

§. XVI.

Nulla interponenda est mora, ubi imminet saluti pericula,

Mora.
Salus.
Periculum.

Detestabilis est quidem omnis ignavia, & quicquid contra prudentem cautelam admittitur, inusta execratione damnatur. Adurgeri improprie periculis infortunium est, quæ verò prænoscentur, non effugere prouidenter, aut est temeritatis delictum, aut prudentiæ probrum. Exaggerat enim inertie culpam futuri præscientia, & gravior tenetur reatu, qui cum potuerit matura vigilantia expe-

diri, voluit anxij difficultatibus implicari. *Qui nouit* (aiebat Cassiodorus 12. *vari. r. 17.*) *com qua gente confingat? ideoque omnes debent agnoscere, quod futuris hostibus gratum non sit audire.* Expediit, quod hostibus sit ingratum prænoscenter, sed præscientia ipsa accensatur, si se contra pericula non tueretur. David aduentu Saulis rumore pulsatus semel, & iterum Deum consulit, nec tempus in consultatione positum male existimat collocatum; cumque ab oraculo didicisset Saulis venturum, & Ceilanos, à quibus posset, auxilium sperare, secretò meditari eum Sauli prodere, matura se fuga subripuit, & hostiles technas frustra uit: *Surrexit ergo David, & viri eius quasi sexcenti, & egressi de Ceila, huc atque illuc vagabantur incerti.* Bona incertitudo, quæ spem hostibus adimebat, & pericula vitabat! Statim ac audiuit David periculum imminere, sibi prouidit salubri fuga, ne in hostis deventus manus incauta ignauia. Notauit noster Sanctius: *Cum utrumque Deus affirmando respondisset, exemplo ille projectionem adornat, ne Ceilanicantem per insidias opprimerent, aut ipsius fugam antevertat, & occupet Saulis aduentum.* Tota lilius à matura pendeat fuga: ergo nec leui David detentus est mora: *Exemplo projectionem adornat:* Hinc erudiri debent, qui anime non ignorant periculum, cum eis conscientia offendat perpetratum peccatum. Dignus est, qui percat, consortia sibi nocina non fugiens, & consilia dæmonis sibi nota non anteverrens. Apud Ceilanos fruebatur David ampla domo, instructa delictis mensa; verum dum gratis adulationibus retinere moluntur, implacabili Saulis odio adulantur. Miraculo, & quidem quod Apostoli efficere non valuerunt, opus fuit, ut laudis ille puer rediret ad mentem: Accessit ad Christum pater, Christus tempus agnitivæ negat: *Quantum temporis est; ex quo hoc ei accidit? Non moror?* interrogavit ut sciret, sed ut nos interrogatione edoceret. Pater induratum satis respondit malum: *Ab infantia: & frequenter eum in vineam, & in aquas misit, ut eum perderet.* Ipsum tempus, ipsa pueri calamitas patris fugillabant ignominiam, quandoquidem nec salubria iniiciebat vincula, ut imminetia naufragia vitarent, & incerta exprimit (inquit Glossa D. Thom. in *Gen.*) in verbis sua petitionis fidei defectum. In *Gen.* & in prudentiam peccabat, dam nec incerta, nec naufragia impedire satagebat. Audi Chrysologum *serm. 51.* *Benè Dominus a parente idem repetit, dicens: Si potes credere.* Profecto qui despiciunt pericula, quæ sibi imminere non ignorant, videntur aut à fide deficere, aut prudentiæ notam inferre.

§. XVII.

In terrenis radices non figat, qui pericula eludere anhelat.

Quidquid facere te potest bonum, tecum est (aiebat Seneca *Epist. 80.*) quid tibi opus est, ut sis bonus? Velle. Quid autem melius potes velle, quam eripere te huic servituti, quæ omnes premit. Eadem lege potuisset dicere, Tecum est, quicquid te reddit securum. Quicquid terrena concupiscit, quisquis rebus humanis affectu hæret, servus est, & eisdem, quibus fallitur, deliciis premitur; libero cælo vitatur, creaturarum fugiens consortia, & ab omnibus exant

TEXTVS.

V E R S. X I V. Morabatur autem David in deserto in locis firmissimis, mansitque in monte solitudinis Ziph, in monte opaco: quærebat eum tamen Saul cunctis diebus, & non tradidit eum Deus in manus eius.

S. XVIII.

Deserta delicijs nuda contra fraudes demonis sunt validissima castra.

PLura sunt loca non tantum edita, sed iacencia, quæ ignem euomant. In Æthiæ confinio tutò non viuitur. Attendenda sunt locorum ingenia, quia sæpè salus periclitatur, vbi periculum non timetur. Aiebat quidam politicus: Non ego ambitiosus sum, sed Romæ nemo aliter potest viuere: Non ego sumptuosus sum, sed vrbs ipsa magnas impensas exigit. Deliciæ, voluptatesque seuera etiam ingenia ad se rapiunt, & quæ omnibus communia, videntur honesta. *Quemadmodum* (aiebat Seneca *Epist.* 51.) *inter torrores habitare nolim, sic nec inter popinas quidem.* Profectò in Regum curijs plurimum sibi luxus permittit; illic quasi loci priuilegio maior sit licentia, morum concinnitas constupratur, & virtutis vigor resoluitur. Ecce David plurimis à Saule insidijs impetitus ad confragosa contendit, & desertorum asperitate se munit: *Morabatur autem David in deserto in locis firmissimis, mansitque in monte solitudinis Ziph, in monte opaco.* Inter syluestres arbores, & incultos frutices latitabat, ne quem videre, nec à quoquam posset spectari. Tutissima erant illa deserta, & quo plus humanis carebant voluptatibus, securiora erant ab aduersariorum adiutibus. Degebat ibi David luridus, & famelicus, sed discriminibus non expositus. Notauit noster Sanctius: *Loca sibi ad fugam elegit confragosa, & aspera, tum, ut locum teneret natura munitum, vbi se, si qua vis incesceret aduersa, ab hoste tueretur, & hostem ipsum ab ascensu detereretur scopulorum asperitas.* In Ceila copiosa ciuitate expertus fuerat captiosos dolos, Saulis non ignorabat contumaces conatus: ergo desertorum delegit asperitatem, quò facilius tueretur salutem. Iam si vis nosse, quàm sint loca deliciosa virtutis aduersa, expende tres illos decantatissimos pueros inter flammarum vortices vnico Angelo fuisse asseruatos: *Ambulabant in medio flammae* Dan. 3. *laudantes Deum.* Loth à Sodomis, ne pereat, extrahitur, sed gemino Angelo communitur: *Cum esset mane, coegit eum Angeli, dicentes: Surge.* Hinc Gen. 19. *oritur difficultas.* Quid interest igneus imber è cælo ruat, num inter flammarum vortices asseruare Lothum nequibit duplex, quãdo vnicus Angelus flammarum volumina vertit in roscidum ventum? Maneat Loth Angelorum suffragio inter ignes illæsus, quando puerorum vnus Angeli ope inter ignes concinit chorus. Profectò Angeli suis factis edocuerunt, non minus aliquando timenda esse locorum contagia, quàm cælestia flammarum incendia. Sodoma erat delicijs plena, erat vitiorum diuersorium, erat virtutis exilium: ergo licet Angeli ignis ardorem sopirent, ipsa

*Desertum
Deliciæ.*

L I fortassis

Apoc. 12.
v. 1.

exambita generosè proculcans oblectamenta. David in Saulis aula expertus est insidiosa tela, in Achis curia prudenti periculum redemit insania: apud Ceilanos, quibus opportunum fuerat auxilium, pro mercede fraudulentum inuenit dolum. Vt repetat Cassiodorus, quod 4. variat. 27. *Malorum omnium probatur extremum inde detrimenta suscipere, vnde credebantur auxilia provenire:* Ergo decreuit omnia relinquere, & nulli loco inhærere: *Egressi de Ceila huc, atque illuc vagabantur incerti.* Iam Saul audit hostem saluatum, iam quod corde fovebat, agnoscit illius votum: *Nuntiaturque est Sauli, quod fugisset David de Ceila, & saluatus esset, quomobrem dissimulauit exire.* Vbi Saul agnouit nullibi pedem figere, desperauit. Et quare? Quia iam David non inhærebat terrenis, nec detinebatur delicijs. Innuit Abulensis *quest.* 14. *Vagabantur huc, atque illuc incerti, scilicet quia non audebant manere in aliquo determinato loco, ne Saul poneret insidias super eos.* Omnia reliquerunt non habentes manentem ciuitatem, sed inquirentes futuram, & vbi agnouit Saul humana omnia generosè relicta, fraudulenta pectore repressit vota. Profectò qui ab omnibus terrenis se expedit, demonis fraudes eludit. Pro certo habe contra temporalia despicientem demonis astutiam non præualere, immò omne robur eius euigorari. Apocal. 12. contra mulierem lunam calcantem: *Luna sub pedibus eius, draco versutus in campum prodit.* *Draco stetit ante mulierem:* Mulier celeri se fuga proripuit, & solitudinem adiit: *Mulier fugit in solitudinem.* Muliere iam solitudinem petente inter Michaelem, & draconem desudauere certamina: *Fallum est prælum magnum in cælo: Michael, & Angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnat, & Angeli eius.* Duo hic examine digna occurrunt, cur scilicet Michael arma non tractarit, nec suppetias mulieri exhibuit antea quàm solitudinem peteret? & cur serpens, qui habetur astutus, tempus infumat cum Angelis decertando, quod eluteri posse videbatur, mulierem pertinaciter persequendo? Profectò eadem est pro dracone, & Angelis ratio: Mulierem lunam proculcare, idem erat, ac omnia temporalia, & sublunaria despiciere: ergo ipsa generosa despicientia ad repellendos serpentinos aduersus erat munitum castrum, & veluti inexpugnabile fortalicium: ergo ad nostram eruditionem Angeli abstinerunt tantisper armis, quasi mulier eorum non indigeret auxilijs. Serpens muliere fugiente cum Angelis iniuit certamen, quasi præsumpserit facilius de Angelis obtinendam victoriam, quàm de muliere reportandam victoriæ palmam. Innuit Rupertus lib. 1. in Apocal. *Luna pro sui mutabilitate rectè mundi huius bona mutabilia significat, quibus stultus seruit, sapiens imperat.* Vbi mulier prudenti pede, quæ alijs miranda proculcat, & despiciit, serpentis prorsus debilitantur vires, & tectæ disparent fraudes: ergo Angeli bellum non adormant, vt quàm insuperabile castrum sit omnia despiciere ostenderint, & serpens cum Angelis maluit depreliari, quàm cum femina temporalia omnia generosè despicienti configere.

Eman. de Naxera in Reg. Tom. II.

TEXTVS.

VERS. XV. Et vidit Dauid, quod egressus esset Saul, ut quæreretur animam eius. Porro Dauid erat in deserto Ziphin sylua.

§. XXI.

Nulli labori parcendum est, ut hostis mature deprehendas consilia, & frustraveris desideria.

Hostium arcana nosse præcipua esse debet ducis strenui cura, ut opportuna conatibus obijciantur obstacula, & tempestiue frustrantur vota. Cum Lisimachus, familiarem, quid suorum ei posset participare, rogasset, teste Plutarcho in Apophthegmatis; ille prudenter satis respondit: *Quilibet, modo ne arcana?* Ducis honori consuluit amicus, quandoquidem eum edocuit, ut vel sibi ipsi, si posset, denegaret arcanorum notitiam. Aiebat Tacitus lib. 13. *Annalium: Pleraque in summa fortuna auspicijs, & consilijs, quam telis, manibus, geri.* Consilium prouidum semper hosti inuenitur aduersum. Dauid exigua manu instructus Saul copioso exercitu refertur armatus, & tamen Saulis irrita extiterunt arma, Davidis totissima vita. Ecqua utriusque fuit causa? Iam Textus reulit; scilicet sic Dauidem latuisse, ut nunquam hostis eius posset indagare consilia, sic Saulis solerter inuestigasse decreta, ut omnia mature præcalluerit arcana. *Vidit Dauid quod egressus esset Saul, ut quæreretur animam eius.* Porro Dauid erat in deserto Ziph in sylua. Sic Davidis resplenduit industria, ut nil hostis tentarit, quin ipse præficeret, & sic in sylua ipse latebat, ut non facile ad Saullem certa notitia pertinerit. Ita Abulensis quæst. 15. *Quæret aliquis, quomodo Dauid cognouerit, quod egressus fuerat Saul ad persequendum eum?* Questioni ex aliorum sententia respondet: *Hoc cognouit per consultationem Domini, scilicet quia nunc cum esset in periculo quotidianò, sæpe consultabat Dominum de statu suo.* Oratio erat Dauidi pro armis, quibus aduersarij irrita reddebant vota, & structa vitabat pericula. Addit Abulensis ex propria sententia: *Habebat Dauid aliquos viros de suis, qui ibant ad curiam Saulis secretè, & sciebant quid moliretur Saul contra Dauid, & per hos audiebat hæc.* Subijcit quæst. 16. *Porro Dauid erat in deserto Ziph in sylua; erat enim locus ille præruptus, nemorosus, & opacius, in quo latere possent Dauid, & pueri sui.* Solicito Dauid procurabat studio præcallere à Saule disposita, & sua celare prius consilia, quod quam fuerit utile; cunctis ostendit: nam Saul opportuna notitia nudus cassis laboribus decerrabat, & Dauid prouidus pericula anteueriebat. Sponsus dilectæ suæ prerogatinas commendans; nasum Davidis turri comparauit: *Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascus.* Et quid commune naso cum turre? Turris ea (ut placet Delrio in litera) idè fabricata fuerat, ut Syrorum conatus, atque insidias excubie subodorarentur: ergo nasus turri assimilatur, quia dum ex odore cibos diiudicat, respuit venena, & corpori approbat salubria. Delrium audi: *Nasus signum Eman. de Naxera in Reg. Tom. II.*

est probi odoratus, nam hoc membrum odores malos à bonis discernens hominem monet, quæ aspernari, & quamam ori admoouere oporteat. Consonat Philo de Nomin. mutat. *Odoratus gustui præpositus esculenta, & poculenta ferme præiudicat omnia: unde prægustatorem sensus rectè quidam nominauere, cum ipsius effectum animaduertissent.* Nasus veluti totius corporis columnen est, dum præsentit nociua, quæ respuat, & salubria, quæ admittat. Certè sine hac præscientia periclitaretur salus, dum hostiles non prænoscit insidias, & tectas, inauratasque haurit venenorum fallacias. Itaque pro fortissima turri est insidiarum præscientia, fraudumque notitia: ergo Dauid bellicæ artis peritus solertissimè studuit sua tegere, & quæ Saul moliretur, tempestiue prænosceret.

TEXTVS.

VERS. XVI. & XVII. Et surrexit Ionathas filius Saul, & abiit ad Dauid in syluam, & confortauit manus eius in Deo; dixitque ei: Ne timeas: neque enim inueniet te manus Saul patris mei, & tu regnabis super Israel, & ego ero tibi secundus, sed & Saul pater meus scit hoc.

§. XXII.

Qui ob virtutem persecutionibus afflictatur, supernis, dum afflictatur, consolationibus fruitur.

Virtus nequit ab interno gaudio diuidi, ut vitium à dolore separari. Notauit Philo de Nomin. mutat. *Edoceat virtutem natura rem esse delectabilem, utque ea præditus semper gaudeat, utque è contrario vitium molesta res sit, eoque contaminatus summis doloribus, & molestijs afficiatur.* Virtus, quæ mentem Deo subijcit, quæ voluntatem disponit, quæ præstigiatrices affectiones præcidit, secum affert tranquillitatem, & ad proculcandam aduersam fortunam animosum vigorem: non desunt illi superna auxilia, tunc præcipue cum confusus laborum voluminibus ingemiscit afflictata. Ecce Dauid sylua latitat multiplicibus Saulis insidijs impetitus, & incommodis afflictatus; illuc tamen conuolat Ionathas, qui ut sæpe ex Glossa vidimus, interpretatur, *Donum columbae*: Cælestis columbae consolatione, ne manus lassescant, confortantur, & indubie de futuro regno spes confontentur. *Surrexit Ionathas filius Saul, & abiit ad Dauid in syluam, & confortauit manus eius in Deo.* Si externa solum respicias, censebis Dauidem infortunatum, ut qui cogatur inhabitare syluas fructibus vacuas, & asperitatibus plenas; ibi tamen inuenies columbae donis frui, inuicta fortitudine obarmari, & se ipsum pacifice possidere. *Opportunum habuit cum Davide colloquium* (inquit noster Sanctus) *& primum illum bono esse anima iubet, & rantisper contra parentis iniurias, & locorum incommoditates obduret ferendo superandam esse fortunam, & sperato rerum euentu, & exitu secundo lenandum esse laborem.* Indubia regni spes labores columba mellit, &

Afflicto.
Solatio.

Ll 2 inuictas

Exoi. 4.
v. 14.

innictas vires addit; jam David supernis donis confortatus ipsa gaudet perfectione, prævidens de amara adeo radice dulcissimos demetendos fructus, & felicissimos orituros pronentus. Aaron Ægypto degens Regis invidiam sustinebat; verum tunc Moyses mittitur, cuius aspectu letatur: *Ecce ipse egredietur in occursum tuum, vidensque te letabitur corde.* Non erat læticia Aaron externa, sed intima; exterius videbatur labore attritus, sed internè letabatur solidissimo gaudio plenus: *Letabitur corde.* Non est idem exterius ridere, & interius letari, non est idem exterius affligi, & interna tranquillitate carere. Moyses, qui Pharaonis Deus, Aaroni aderat, & securas spes fouebat: non poterat Aaron interius non gaudere præciens afflictionem citò vertendam in duraturam felicitatem, non poterat corde non letari prælagiens pro laboribus trophæa, pro seruitute ditissima spolia. Philo de Nomin. mutat. sic legit: *Letabitur in seipso quasi solus studiosi aspectus abundè sufficiat ad implendam læticia mentem, deposita mæstitia, qua animi malorum molestissimum est.* Carebat Aaron inter labores mæstitia, quia ex Dei consortio imbuerant animum gaudia. E contrario Ægyptij virgam intuentes, non poterant inter externa gaudia interna non adurgeti mæstitia. Ita datus Philo: *Improbo nemini gaudere permittitur, ut in prophetis canitur sententis: letari non est fas impijs, inquit Deus, est enim oratio veritati consentanea, & oraculum diuinum, prauis cuiusque vitam mæstam, tristitque, & miserie plenam esse, tametsi vultu se videre simulet.* Pharaon, quantumvis splendenti pompa circumdatus, opulenta mensa innutritus, & externis gaudijs circumfusus, nequibat anxij solitudinibus non virgeri virgam conspicatus, quæ Nili delicias in euorem verteret, & Ægyptios naufragio traderet. Aaron corde gerebat læticiam virgam pro se fortius, quæ disrumperet vincula, & duceret per amœna.

S. XXII.

Certa futuri regni spes durissimos etiam labores emollit, & asperitates mellit.

Spes.
Labor.

VT anchora contra ventorum adfultus fundantur naues; sic corda stabiliuntur Christiana spe contra laborum, ac persecutionum turbines. Spes non confundit, sed, quæ sperat, prægustat gaudia. *Ob speratum bonum* (scribit Philo de Nominum mutat.) *gaudium percipit, ut læticia quodammodo læticiam antegrediatur; & delectatio hilaritatem præcurrat.* Adnectit: *Vitem excultam aspice, ut mirificè sit à natura ornata sarmentis, adminiculis, propaginibus, & pampinis vinctis, quæ tametsi vocem nullam edant, arboris tamen læticiam ob fructum aduenientem indicant.* Ut vitis viridante, ac florida pompa vestita hyemis mæsticiam excludit, & lætam fructuum spem sine voce hilaris adspicientibus ostendit; sic spes, quæ est futuri fructus latum prænuntium, infundit cordibus gaudium. David implicatam arboribus syluam incolens refertur in Domino confortatus; *Confortauit manus eius in Deo.* Huius confortationis causam Textus subiungit: *Regnabis super Israel.* Sustinebat molestiam, sed regalem sperabat coronam, & jam quodammodo prægustabat acclamationes

faustas, vel cum anxias experiebatur misérias. *Spes* (aiebat supra datus Philo) *ad id à natura comparata videtur, ut futurum bonum quasi prægustaret, idque animo commendaret, qui firmiter possideret.* Consonat noster Sanctius ad hunc locum: *Spes in arduo quantumcunque rerum confictu confirmare debet languentes animos.* Langueret Davidis animus respiciens ad syluam, ni spectaret ad coronam; verum futuræ coronæ firmis spebus inuictos animos opponebat arduis laboribus. Promisit Deus Abrahamo legitimam prolem, ubi audiuit, statim risit non incredulus, sed jam futuro risu quodammodo delibutus: *Cecidit Abraham in faciem suam, & risit.* Datus Philo ait futurum Isaacum, qui interpretatur risus, jam quodammodo adesse, à parenteque præsentiri, & ipsa spe possideri: *Risit miris, cum nondum satis videretur in mortali generis risu.* Nec ipse tantum, verum etiam mulier ridet, prænuntiatur enim denuo. *Risit autem Sara in semip-sa.* Aded certa erat spes futuri risus, ut iam parentes gaudium prægustarent, & prægustando riderent: ergo Ionathas, id est, Columbe donum Davidem confortat, dum futuram coronam in memoriam reuocat. O immortalem gloriæ coronam attendant, qui varijs calamitatum fluctibus iactati adlaborant: sic enim labores emollient, & mellient.

S. XXIV.

Magni amoris indicium est, si gaudeas tibi alium præferri, reque postponi.

Humana splendendi sitis nunquam placuit, immò augmentis ipsis augetur. *Ex magnis desiderijs cupimus* (aiebat Seneca lib. 2. de Beneficijs cap. 27.) *quo maiora venerunt, multoque concitius est auaritia in magnarum opum conuestia collocata, ut flamma infinito acrior vis est, quæ ex maiore incendio emicuit, æque ambitio non patitur quæquam in ea mensura honorum conuiescere, quæ quondam eius fuit impudens votum.* Qui ambitus sui olim arguebat audaciam, si ad concupiscentiam uenerit, non quiescit, sed maiori conatu maiora exambit. Non respicit sæpè ambitio, quos post se habeat, sed quos ante se sustinet. Secundo loco poni ægrè fertur, quia eminere supra omnes cæcis votis desideratur. Opponit Tertullianus lib. 1. ad Vxorem cap. 3. *Ab primum locum certamen omne contendit: secundum solatium habet, victoriam non habet: immò secundus, etsi plurimos antecedit, non tam solatium habet, quam tormentum.* Hinc mirandus est Ionathas, qui generoso aded amore Davidem amplectebatur, ut primas illi desideraret, & secundo se loco poneret: Cessit amoris amicitias, & dum cessit, anorem generosissimum comprebant. Ita Abulenſis quæst. 20. *Alquis dicit, quod hoc dixit Ionathas ex affectione.* Magna affectio, malle Davidem regnare, quam locum sibi primum, ac debitum possidere. O quid non faciat vis amoris! Antea Ionathas, ut Davidem nobilitaret, regalem exnerat tunicam, nunc ei primatum cedens quodammodo exnebat ipsam naturam, quandoquidem ingloriorum haberetur naturam, quandoquidem retraxit, & fracti esse secundum. Zara manum retraxit, & fracti cessit: *Illo verò retrahente manu egressus est aliter.* In hac manus retractione aliquod Abulenſis suspicatur miraculum. *Hoc à Deo factum est,* inquit

inquit ad hunc locum. Si solum attendetur natura, nullatenus Zara cederet, sed primas semper ambiret. D. Thomas ad hunc locum in Zara Christi Domini agnoscit aenigma: *Per Zaram, quod interpretatur oriens, intelligitur Christus*. Christi referebat passionem fratri cedens, & secundo loco se poni patiens, immo Christi etiam erga homines referebat amorem fratri concedens primatum, & secundum sibi diligens locum: ergo jure Ionathas columbae donum interpretatur, quia magni, generosique erat argumentum amoris primatum concedere dignitatis.

TEXTVS.

VERS. XVIII. Percussit ergo uterque foedus coram Domino, mansitque David in sylva: Ionathas autem reuersus est in domum suam.

§. XXV.

Qui Christo Domino adiungitur, dum à plurimis deseritur, facile assequitur vota, & impetrat postulata.

Votum.
Christus.

Matth. 20.
v. 24.

A Mici frequenter inde fugiunt, unde probantur: si calamitas urgeat, si in contrariam artem fortuna vergat, omnes aut periculum declinant, aut se periculi metu exonerant. Circa euersos ingens solitudo est; verum qui amico laboribus afflicto adstat, dum veram ostendit amicitiam, maiorem sibi conciliat beneuolentiam. Hinc est, quod filiorum Zebedaei mater petitura pro filiis accessit, cum Christum Dominum cruciandum audiuit: *Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedaei cum filiis suis adorans, & petens aliquid ab eo*. Et cui tempus illud elegit, ut impetraret. Quia tunc ipsa humiliter adorabat, cum inimicus crucem pangebatur. Audiebat crucem: ergo tunc accessit, ut facilius impetraret thronum. Notauit Basiliius Seleuciensis orat. 24. [Vis mulieris fidem cernere? Supplicationis quare tempus. Quando libellum supplicem offert? quando postulationis tempus? Crux erat parata, passio appebatur, Iudeorum instructus erat exercitus.] O mulieris prudentiam! Videbat Christum ad mortem à plurimis expeti, videbat exercitum in ipsum armari: ergo tunc accedens, & suppliciter adorans nil negandum sibi praesumpsit, & quidem ni desiderium minus rationi esset contentaneum, afflicta fuisset feliciter votum, tempus namque gratiam conciliabat, & impetrandi quodammodo jus acquirerebat. Quid enim non mereretur, quae Christo adhaerebat, quando totus populus morte dehonestare turpissima adlaborat. Ecce Ionathas secundum in Davidis regno esse postulat: *Tu regnabis super Israel, & ego ero tibi secundus*. David annuit, & inito foedere fixè stabilit: *Percussit ergo uterque foedus coram Domino*. Ad hoc foedus fuisse initum, ut scilicet secundus in regno esset, testatur noster Sanctius: [Hec fuit eorum summa, quae in eo congressu locutus est Ionathas, & cum petiisset, ut cum rerum Israelitarum potiretur, ipsum haberet in regni administratione secundum, foedus, quod erat inter illos ante per-

cussum, adhibita iterum, ut est verisimile, iurandi religione, firmatum est.] Vide, quo tempore accessit Ionathas, cum scilicet in sylva variis insidiis impetitus, & adornatus à Saule contra ipsum exercitus: *Abiit ad David in syluam*: ergo cum persecutionibus circumactio adhereret, & tempore adeo afflictationibus pleno occurreret, non potuit non impetrare, & inito foedere, quod desiderabat, sancire. Felix ille latro, quod desiderabat, citissime obtinuit, quia confessus est Dominum redemptorem, cum ferè omnes linguis percuterent, & blasphemis dehonestarent: *Dicebat ad Iesum: Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum*. Quid tunc Dominus? *Hodie mecum eris in paradiso*. Reliquorum infidelitas latronis fidem commendabat, & tempus ipsum, ut citissime impetraret, fauebat. *Vberior est gratia* (aiebat Ambrosius in Catena) *quam precario*: Citissime, & plus obtinuit, dum Christo Domino ferè ab omnibus spreto deuote accessit.

Luc. 23.
v. 42.

TEXTVS.

VERS. XIX. & XX. Ascenderunt autem Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Nonne ecce David latitat apud nos in locis tutissimis syluae in colle Hachila, quæ est ad dexteram deserti? Nunc ergo sicut desiderauit anima tua, ut descenderes, descende: nostrum autem erit, ut tradamus eum in manus Regis.

§. XXVI.

Apud saeculum florentes Christi proximitatem auersantur, & vitiis inseruire totis viribus adnituntur.

Socrates interrogantibus (Scribit Democritus Felix, apud Stobaeum cap. 103.) *quinam essent felices, respondit: illi, qui mentem bonam, & rationem possident*. Qui bona mente praediti, & aequitate adornati, felices sunt; qui verò insanis appetitionibus inserviunt, qui vitiis viuunt, miseri sunt; ut etiam in horum censu locandi sunt plurimi ex his, quibus vulgus inuidet, & beatos, quia exterius resplendent, credit. Frequens non est opulentam fortunam cum bona mente conuenire, & à ratione non dissidere. *Sentissimus est* (aiebat Seneca epist. 47.) *qui hominem aut ex veste, aut ex conditione, quæ vestis modo, nobis circumdata est, estimat*. *Seruus est, sed fortasse liber animo*. Adnectit: *Dabo consularem ancillam, seruitutem, dabo ancillulae diuitem: ostendam nobilissimos inuenies mancipia pantomimorum: nulla seruitus turpior est, quam voluntaria*. Apud saeculum felices, & florentes vitiis famulantur, immo, quod turpius famulentur, à se longissime virtutem ablegare adnituntur; alios ad vitia trahit egestas, & nuditas, hi architectantur vitia, & se ipsos vrgent, ut properent ad scelera. Hanc veritatem probant Ziphæi, qui non ferentes apud se commorari Danidem, inde pellere cogitarunt, utque traderent, Saulem adierunt: *Ascenderunt autem Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Nonne ecce David latitat apud nos in locis tutissimis syluae?* Et cur Ziphæi nullum à Davide detrimentum passi

Seruitus

L1 3 passi

itur, dicuntur Hercules? Quod illis, si placeat, in omnem impelluntur à blanditiis infamiam. Dum adulator magnates deos appellat, ad vitia sectanda quasi adiectis calcaribus irritat, & dum vitia honesta deprædicat, prudentiam de mentis arce detorbat. Ziphæi ut nonerunt posse insana Saulis facta desideria fovere, ad ipsum innolarunt, & strenuam se operam nauaturos promiserunt. Quid tunc Saul? Eos uti fidelissimos, & benedictos magnis dignos honoribus censet, & profert: *Benedicti vos à Domino, quia doluistis vicem meam.* His verbis asseruisse nihil satis esse ad illud obsequium remunerandum testatur Abulensis *quæst.* 25. [Congandet Saul Ziphæis, & imprecatur eis benedictionem, quia voluerunt obsequi in eo quod ipse maxime desiderabat; ideo tanquam ipse non potens sufficere retribuire illis, pro obsequio, orat à Domino benedictionem super illos, id est, multiplicationem bonorum.] Ziphæos arbitrat nonquam satis remunerandos, quantumvis magnis eos præmiis afficiat: quod si Ziphæorum meritum querat, nullum aliud reperies quam industriam suam promississe, ut Saul execrabile assequeretur votum, & insanum profus perliceret desiderium. Ad Ziphæos remunerandos quævis præmia videbantur exigua, cum exigua strenue decertantibus exhibita satis viderentur magna.

TEXTVS.

VERS. XXII. Abite ergo, oro, & diligentius præparate, & curiosius agite, & considerate locum, vbi sit pes eius, vel quis viderit eum ibi: recogitat enim de me, quod callide insidiet ei.

§. XXIX.

Nonquam otiandum, si hostem sustineas potentia instructum, & multiplici fraude armatum.

Histi, sollicitudo.

Qui in hostili regione versatur, anxia solitudine semper urgetur, cum ubique urgeat periculum, ubique recurrendum est ad solertis vigilantie remedium. Male constructio loci tunc queritur (aiebat Cassiodorus 1. *variar.* 17.) quando iam pericula formidantur. Cum pericula iamurgent, ipse timor præpedit, & tarda penitentia otio inerti torpuit lugeat difficultatibus implicatus, & multiplici fraude circumuentus. O quam est latum prouido studio hostis captiofas elusisse insidias, & vigilantie solertia obtentus frustrasse pedicas! Vbi Ziphæi apud se Dauidem latitare Sauli denuntiarunt, eis persuasit, ut nulli labori parcerent, sed omni se in tanti ponderis negotio sollicitudine gererent. Abite ergo, oro, & diligentius præparate, & curiosius agite, & considerate locum vbi sit pes eius, vel quis viderit eum ibi. Sollicitam imperat diligentiam, diligentem requirit curiositatem, vtpote ad negotium arduum, & absoluti difficillimum. Et cur Saul sibi non promittat facile Ziphæorum industria Dauidem capiendum? Iam ipse refert: *Recogitat enim de me, quod callide insidiet ei.* Ac si dicat: cum David agnoscat magnis me viribus præualere, omniq; insidiarum genere uti, ea sibi cauet vigilantia, ut nulla nobis sit industria su-

perflua, nec cura otiosa: ergo nulli labori parcendum est, alioquin nostra spes carebit effectu. Profecto Saul cecitate odij in Dauidis impetit suffragium, & nobis David imitandum præbet exemplum: quia se ab hoste doloso, magnisque viribus instructo agnoscebat ad necem quæri, tutissimis locis se præmuniebat, & infomni vigilantia seruabat. Innuit noster Sanctius: *Interbet eos callide inuestigare, quem locum subierit, vbi lateat, idque iterum atque iterum accuratè prouideant.* Cum enim (inquit) suspicetur nihil ipsum omis- surum, vel virium, vel solertia, quo eadem illum in laqueum, & insidias trahat, mutabit sepe locum, & alias, atque alias instabili, & erranti gressu latebras subibit. Itaque ipsa hostis solertia, potentia ipsa erat quodammodo Dauidi auxilio, quandoquidè prouido timore armatus loca tenebat munitissima, & quæ hosti forent incerta. Quis non incusaret Dauidem, si vires, & solertiam hostis agnoscens somno se traderet, & delitiis indulgeret? ergo quisque suam conueniat conscientiam, expendatque qualiter se gerat, quando non ignorat insidiantis sibi demonis validam potentiam, & solertem semper astutiam. Ob id Apostolus Petrus aduersarij scintillam, & potentiam adlaborat ostendere, quo omni vigilantia, sollicitudineque nobis opus esse non possimus ignorare: *Sobrii estote, & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit querens quem deuoret.* Ac si dicat Petrus: si amens haberetur, qui ferocientem leonem intuitus tuta non peteret, sed otiosus dormitaret, qua erit censura dignus, qui cum diaboli nec scintillam, nec virium ignorat valentiam, inerti otio indulget, & dormit? Opportunè Cyprianus lib. de zelo & timore: [Excubandum est, fratres dilectissimi, atque omnibus viribus elaborandum, ut inimico scintillanti, & jacula sua in omnes corporis partes, quibus vulnerari possumus, dirigenti, sollicita, & plena vigilantia repugnemus, secundum quod Apostolus præmonet dicens: *Sobrii estote, & vigilate,* quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit querens quem deuoret.] Ut nos, ipsa periculi notitia, si intelligimus, obarmat, ita si dormitemus, condemnat. Samson cum sauo leone colluctatus vicit, quia se grandi spiritus fortitudine armavit; periret, si ignauè, & negligenter se gereret, sollicitus se ad pugnam accinxit, quia periculi magnitudinem nouit.

1. Petr. 5. v. 8.

§. XXX.

Peccatores omni solertia curant, ne vitiorum occasiones labantur, virtutis affectu non adeo adlaborant, ut exercenda virtutis occasiones elucrentur.

Perosque hoc opus (aiebat Tertullianus de Penitentia cap. 10. ut publicationem sui, aut suffragium, aut de die in diem differre præsumo. Adnequit: *Ne tu verecundia bonus ad delinquendum expandens frontem, ad deprecandum verò subducens.* Nullum rubori locum peccatores faciunt, si occasio voluptatis inuitet, nullum ignauia tempus concedunt si ambitionis, aut cupiditatis occasio inflammet; virtus differtur, dum opportunior occasio aut præsumitur, aut speratur. Perbellè Nazianzenus orat. 10. *In nostram perniciem fortes sumus, & aduersus sanitatem nostram periti.* Quam periti sumus ad temporalia acquirenda lucra, quam fortes ad labores perferendos; ut assequamur voluptuosa,

omni

Gen. 22.
v. 5.

omni solertia inuigilamus, ne occasio viti-
orum possit elabi, & detestabili vigilantia conamur
implere. Vbi Saul per Ziphæos agnouit capien-
di David opportunam occasionem adesse, nihil
non tentauit, nihil non prouidit, vt asse-
queretur votum, & perpetraret delictum:
*Abite ergo, oro, & diligentius preparate, &
curiosius agite, & considerate locum, ubi sit
pes eius, vel quis viderit eum ibi.* Quanta solertia
omnia effugia studuit impediri, quanta curiosi-
tate latibula inuestigare, quam celeriter iter arri-
pi? & totum hoc, ne spe frustraretur regnum
stabilendi, & amplificandi. *Ut non proficiatur*
(inquit noster Sanctius) *in incertum, & iterum as-*
*sumpti conatus, sicut antea sepe, cum ignominia, &
dolore suo excidant inanes.* Cum agitabatur à da-
mone, opus fuit abhortamentis, vt quæreretur me-
delam; hic summis precibus Ziphæos ipse ad-
hortatur, vt Davidis impediant fugam. Mirandus
fuit ipsis cœlitibus Abraham, cum filium in monte
oblaturus, seruos, quos secum duxerat, manere
iussit: *Expectate hic cum asino.* Seruos noluit
montem incendere, veritus, ne, si sacrificio in-
teresset, humana moti commiseratione impedi-
rent: ergo, dum omnia impedimenta virtutis re-
monuit religiosè prouidus, qui sumptuosus elogiis
celebraretur, fuit dignus. *Nunc cognoui, quod ti-
mes Deum.* Prodest Oleaster hic ad mores: *Om-
nia relinquit, quæ ad immolationem filij possint im-
pedimento esse.* Si enim serui viderent patrem pue-
rum ingulare volentem, nonne eum senem delirum
vocarent, eumque ab hoc, quod facinus putarent, pro-
hiberet? Si alius esset Abraham, agrè non fer-
ret impediri, aut retardari: ergo dum, vt elucra-
retur sacrificij occasione, omnia solerter auer-
tit impedimenta, cœlestia meruit elogia. Quan-
doquidem de more est plurimis patienter ferre
virtutis occasionem impediri, vt agrè viti-
orum opportunitatem elabi.

TEXTVS.

VERS. XXIII. Considerate, & vi-
dere omnia latibula, in quibus ab-
sconditur, & reuertimini ad me ad
rem certam, vt vadam vobiscum;
quod si etiam in terram se abstruse-
rit, persequar eum in cunctis mil-
libus Iuda.

S. XXXI.

Subditi, si agnouerint Superiorem inertem
marcere ignavia, diligenti non ob-
temperabunt solertia.

Superior.
Subditi.
Solertia.
Ignavia.

PRincipis ad exemplum totus populus com-
ponitur, & quæ in Principe agnouerit, imi-
tatur. *Necessarium probatur esse (aiebat, Cassiodo-
rus) o. variat. Reipublice personas dignitatibus ap-
tas eligere, vt cui iustitia committitur, malis moribus
non grauetur. Alioquin inefficax est ab homine exi-
gere, quod agnoscitur non habere: contra, confidenter
queritur, quod inesse sentiunt. Esse nequit castita-
tis exactor, qui agnoscitur honestatis corruptor,
nec à subiectis extorquere potest indefessam so-
lertiam, qui in se ipso ostendit dormitantem ign-
auitiam; sed licet hoc quauis in materia certum,
in ea præcipue, quæ ad ipsum Superiorem, aut*

Principem spectat, inuenitur indubium. Quis
enim miles laboriosas excubias agat, si ducem
inerti somno oculos tradidisse cognoscat. Vbi
Saul in tentorio dormit, Abner somno etiam
oculos tradit: *Inuenerunt Saul iacentem, & dor-
mientem in tentorio.* Quid tunc? *Abner autem, & in-*
fectus *populum dormientes in circuitu eius.* Nolebat
subiecti laboriosas excubias agere ad Saulis tu-
telam, quia ipsum sectari intuebantur ignauitiam,
nec Saul ausus est Abnerum obdormisse senerè
carpere, quia eum arguebat conscientia, & vo-
cem eripiebat ignauia. *Inefficax est ab homine
exigere, quod agnoscitur (qui exigit) non habere.* Ob
id cum Saul Ziphæis, quibus se David regeret,
latibula curiosissime præcepisset vestigare, & ad
se reuerti: *Reuertimini ad me ad rem certam,
vt vadam vobiscum,* eos secutus demeruit len-
tentiam, & arripuit statim viam: *Abnerum in
Ziph. ante Saul;* nec contentus est iter arripere,
sed licet profundis David telluris viscibus li-
titaret, se persequaturum asseruit, & extra-
rum promissit: *Quod si etiam in terram se abstruse-
rit, persequar eum in cunctis milibus Iuda.* In-
quires, cur non expectaret Ziphæos meliori no-
titia informatos ad se reuerti, cum satis videretur
in incertum non tendere, aut callis sudoribus
laborare? Dubio respondet Abulensis *quæst. 17.*
dum ait demutasse sententiam, ostentasse in-
defessam vigilantiam, veritus, ne Ziphæi eum re-
manere palatio intuiti, in persequendo Davide
torperent ignaui. Abulensem audi: *Saul à prin-
cipio disposuit manere in domo, quousque Ziphæi af-
ferret ei rem certam; postea tamen indicauit hoc esse
inconueniens.* Præsumpsit in re ad se penitus spe-
ctante Ziphæos minus solerter se habuit, si
ipsum viderent persequutionis laborem cessare,
& palatii otia sectari. Ergo nil hac in re la-
boris reculsaturum promissit, vt viuulus Ziphæus
accenderet. Subdit Abulensis: [Hoc autem di-
cebat Saul ad animandum Ziphæos, vt persequerentur
David, inquirentes diligenter, nam forte
ipsi putarent, quod Saulem taderet laboris lyl-
uarum, & nolet perquirere David; sed etiam
ipsi remisse agerent inquirendo Davidem.] Cum
tota illa causa ad Saulem spectaret, timuit, ne Zi-
phæi à sollicita persequutione desisterent, si in-
pentem ipsum viderent: ergo ostentauit ducere
studium, vt eis adjiceret animum: *Nam consilio
queritur, quod inesse sentiunt.* Agnus iturus re-
fertur, cum spiritus in omnem terram missus
proditur: *Agnum stantem tanquam occisum, habet
bentem cornua septem, & oculos septem, qui sunt se-
ptem spiritus Dei missi in omnem terram, & vici,
& accepit de dextera sedentis in throno librum.* Et
cur non sedens spiritus mittat, sed ad aperientium
librum celeri gressu contendat? Profecto vt lucet
nos actionibus instruat. Sterit, quia stare est ha-
bitus pugnantis, vel adiuuantis, vt notauit An-
selmus ad hunc locum: *Stantem, quasi laboran-
tem, & sanctis certaminibus subuenientem.* Spiritus
ritè exequerentur mandata, sed vt nouerimus,
quàm oporteat subiectos exemplo Principis in-
strui, & ad grauiter laborandum accendi, cum
agnus spiritus ad peruigiles excubias mittit, in-
culatus inuigilat, & cum ad peragrandam tel-
lurem delegat, ambulat: *Et venit, & accepit de
dextera sedentis librum.* Ne à sibi in iuncto ma-
nere deficerent missi, mittentem iudicem stan-
tem, & decertantem sunt conspicati.

TEXTVS.

TEXTVS.

VERS. XXIV. At illi surgentes abierunt in Ziph ante Saul. David autem, & viri eius erant in deserto Maon in campestribus Iesimon.

§. XXXII.

Non facile demonis cedunt studia, si ab eo impetrus omnia mundi deponat impedimenta.

Demon.
Impedimen-
tum.
Tentatio.

Nihil melius, & tibi utilius facere quibus, quam si te periculis maturè eripere adlaboraris; eripies autem te, si quæcumque sæculi abieceris, & quæ videntur auxilia, agnoueris esse reuera certissima impedimenta. Quid autem melius potes velle (scribit Seneca epist. 80.) quam eripere te huic seruituti, quæ omnes premit, quam mancipia quoque conditionis exirena, & in his foribus nata omni modo exuere conantur? Peculium suum, quod comparauerunt ventre fraudato, pro capite numerant. Vel extrema mancipia, dum inhiant ad libertatem, nouerunt ventrem fraudare, & quidquid reclamante fame acquisierunt, pendere; pecunia denudantur, sed gaudent liberi, qui dum potiebantur peculio, gemeabant serui. Hac solertia vñs est etiam David, qui cum nec ignoraret Ziphæorum studia, nec Saulis odia, locum mutauit, & quidquid oneri esse poterat, prouidenter abiecit: At illi surgentes abierunt in Ziph ante Saul: David autem, & viri eius erant in deserto Maon in campestribus ad dexteram Iesimon. Hieronymus apud Hugonem ait Dauidem quidquid sibi oneri esse poterat, in petra Hachila reliquisse, expeditioremque ad Maon desertam innolasse. Itaque dum Saul, Ziphæique collata peruersitate cogeabant delectum, David ad paupertatis, & generosi omnium rerum contemptus tutissimum confugit castrum, & abiiciendo à se sæculi onera conatus est enervare aduersariorum consilia. Audi Hug. Petra locus est quidam munitissimus, ubi, ut dicit Hieron., deposuit David, quæ sibi erant oneri, & ipse versabatur in deserto Maon. Est Petra locus esset munitissimus, ibi David aliquibus rebus erat grauat: ergo et si de loci tutamine non dubicaret, maluit omni onere abiecto campestria petere, quam prægrauatus oneribus Petram incolere: nec sua eum fefellit opinio, quandoquidem in Maon omnes artes Ziphæorum, & Saulis vires elusit, & ni expeditus, fortassis quantumvis Petra munimina exhiberet, captus ingemisceret, & detentus: dum quidquid oneri esse poterat, abiecit, manus aduersariorum enasit. Quæ putamus commoda, insidia sunt: difficulter dolosos, frequentesque demonis absultus quibit effugere, qui ambitu, cupidine, & insaniis aliis affectibus inuenitur prægruari. Saul copiosam manum adlegerat, Ziphæus iniquæ operas nauarat; verum David aufugit, quia onera mundi deposuit: Deposuit David, quæ sibi erant oneri. Qui reliquit Sindonem, insidiantium manus enasit; Nudus profugit ab eis. Aufugit nudus, ne haberet vñde apprehenderetur vestitus. Opportune Hieronymus in Catena: Sicut & Ioseph relicto pallio nudus de manibus impudicæ famine aufugit. Qui vult diabolicas artes eludere, quidquid grauat, ab animo conetur prorsus eman. de Naxera in Reg. Tom. II.

amandare, aliter namque ingemiscet cupiditatis seruus, ambitionis captiuus.

TEXTVS.

VERS. XXV. Iuit ergo Saul, & socij eius ad quærendum eum, & nuntiaturum est David, statimque descendit ad Petram, & versabatur in deserto Maon: quod cum audisset Saul, persecutus est David in deserto Maon.

§. XXXIII.

Qui vult pratenso à demone laqueos effugere, ad superna semper conetur ascendere.

NVlla sollicitudo in alto est (aiebat Seneca Nepist. 80.) etiam si qua incidit cura, velut nubes lenis transir. Ad demissa loca, & humilia conflunt torrentes, asperos, elatosque silices tangunt, sed excurrunt. Gigas ille procerus lapidis ictu in valle prostratus est: lapis ad alta violenter dirigitur, ad ima spontè defertur. Fortè si Gigas in montis cacumine staret, lapis infirmior perueniret, toto pondere in valle stantem percussit, & percussum deiecit. Ergo David ubi audiuit inimici aduentum, humilia statim deseruit, & ad superna innolauit: Statimque descendit ad petram, & versabatur in deserto Maon. Illud Descendit, idem valet ac confugit, quandoquidem tutum non erat se densis vallis arboribus implicare, & salebrosis tractibus impedire: ergo editissima montis cacumina tenuit, vñde quousvis hostiles motus posset prænoscere, & maturè sibi consulere. Ita noster Sanctius: Neque id latuit Dauidem, quare à locis demissis, atque campestribus statim ad petram, id est, ad montis commoda fastigia conscendit. Ad petram, hoc est, Christum, se contulit, humilia deseruit, & quò velocitè superna adibat, facilius pericula etiam vitabat. Capimur sæpe ab animæ hostibus, quia reuera humilia, & deferenda relinquere nolumus, immò eistenaciter in hæremus: alter diuitiis detinetur, alter insanis amoribus irretitur, alter ambitionis vinculis illigatur. Dæmonis contra nos adiuuamus consilia, vtque facilius capiamur, studiosè iniicimus nobis impedimenta. Pharaon, vt secum Iosephum detineret, splendida stola induit, & torquem auream collo iniecit: Vestit eum stola byssina, & collo torquem auream circumposuit. Philo in torque illa agnouit vinculum. Ipsum audi lib. de Ioseph. Torques aurea non ad gloriam solum, sed & ad poenam pertinere videntur. Torques aurea vinculum erat, quò in Aegypto detineretur, & dum collum ornat, etiam ad terram, ne leuaret oculos, deprimebat. Omnia ista, quæ miraris, ad quorum splendorem stupes, externa sunt corporis ornamenta, sed interna, & quidem strictissima cordis vincula. Zachæus, ubi corde fuit videndi Christum Dominum desiderium, incendit arborem, & quidem fructu carentem: Ascendit in arborem sicomorum, ut videret eum. Vt videret Christum, auram transcendit, despexit terram, & ubi despexit, vidit. Prodest Titus Bostrensis in Catena: Duo erant impedimenta huic visioni, nam retardabat eum populus, non tam virorum, quam peccatorum.

Laqueus
supernus.

Gen. 41.
v. 42.

Luc. 19.
v. 4.

M m

Marc. 14.
v. 52.

torum : erat autem parvus statura : quousque terrena reliquit , erat pusillus ; ubi reliquit , altissimis exequari potuit . Consonat in Catena etiam Beda : Pusillus terrena relinquendo , & arborem crucis ascendendo , turbam obstantem transcendit . Non sine grandi misterio Christus Dominus , qui in templo nunquam potuit capi , hortum capendus contendit : *Egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron , ubi erat hortus* . In Thaboris vertice luce vestitur , in horto , & Cedronis valle vinculis premitur , quo nos edoceat non distare à deliciis , & hortis vincula , & frui claro splendore superna .

Ioan. 18.
v. 1.

TEXTVS.

VERS. XXVI. Et ibat Saul ad latus montis ex parte vna : David autem , & viri eius erant in latere montis ex parte altera : porro David desperabat se posse euadere à facie Saul : itaque Saul , & viri eius in modum coronæ cingebant David , & viros eius , ut caperent eos .

§. XXXIV.

Imprudenter praesumit periculum euadere proximitate vicinus , cum prudenter timeat longa distantia protectus .

Periculum.
Fortuna.
Manus.

Ultia contactu nocent , & pericula vicinitate sollicitant : verum sunt , qui sibi imponent , & reclamante conscientia fallam securitatem effingant . Multa extra sunt (aiebat Seneca epist. 82.) quae circumueunt nos , quo aut fallant , aut urgeant : multa intus , quae etiam in media solitudine exaltant . Philosophia circumdanda est inexplorabilis murus , quem fortuna multis machinis laesitum non transit . In insuperabili loco stat animus , qui externa deseruit , & arce se sua vindicat : infra illum omne telum cadit . Non habet , ut putamus , fortuna longas manus , neminem occupat , nisi haerentem sibi , itaque quantum possumus , ab illa resiliamus . Expediit resilire , sed contingit inhaerere . Aduersus ipsam se oculis ingerentem veritatem variis caillationibus vitimur , & periculis sponte irretiti securitatem nobis promittimus . David suis hanc factis edocet veritatem ; nam cum delectum in campum Saul produxisset , & clinosa montium superasset , toto interiacente monte fugiebat , & nihilominus desperabat : *Ibat Saul ad latus montis ex parte vna : David autem , & viri eius erant in latere montis ex parte altera : porro David desperabat se posse euadere à facie Saul* . Mons totus diuidebat aduersarium , David sollicito , anxioque conatu adnitebatur eludere ambitiosum eius studium , & nihilominus non spondebat sibi seueritatem , immo prudenti timore se adurgebat , & celeriter versus contrariam partem inuolabat . Notauit Abulenſis quaest. 30. Saul erat in latere montis ex parte vna , in qua non erat David ; nam David descenderat ad illud latus montis , quod magis distans erat à Saule , ut per illud posset euadere . Consonat noster Sanctius . In eum igitur locum totam aciem corripuit Saul , qui sic accessit propè , ut tantum montis interposita moles utrumque diuideret . Montis tota moles vnum ab altero se-

parabat , & nihilominus David prudenter extimescebat : quod si longa adeo distantia protectus timeret , quid faceret , si mons nullatenus separaret ? Vnde mirandi sunt , qui non adeo , ut David , fortes periculis vicinamur , & spebus euanidis , ac stultis prorsus innituntur . Dum gloriosam quondam Babyloniam ardentissimum circumiret incendium , qui longè stabant , amarè lugebant acri timore correpti , & pauido terrore percussis : *Longè stantes propter timorem tormentorum eius* . Caelestis vox admonet propinquos fugam , & eorum denotat admonitione cecissimam imprudentiam . *Audiuisti aliam vocem de caelo dicentem : Exite de illa popule meus , ut ne participetis sitis delictorum eius , & de plagis eius non accipiat* . Quanto stupore tenebantur , qui propinquabant incendio , quando longissime distantes adhuc urgebantur periculo : distantissimi verebantur anhelantibus flammis adori , & vicini sibi persuadebant , vel incendij fumum euadere . *Exite* (inquit Anselmus) *opera eorum ne faciatis* . Ni exeant , facient : ergo in contrariam partem oportet flectere , ni velint adiri . Consonat Interlinearis : *Longè stantes , quia vellent fugere , si possent* . Ad stipulam etiam Ambrosiaster : *Stabant igitur longè mente , & voluntate* . Timor mente , & voluntate longè recedentium desidiā , stultitiamque arguit appropinquantium . Sibi ipsi non constitit Petrus ; nam cum à Christi Domini aduersariis dolosas praetendi non dubitaret insidias , montisque delegisset recessus , quo frustrare quiret conatus : *Bonum est nos hic esse , non multo melius* . post de se praesumpsit , & in Sacerdotum Praes. 4. cipis domum periculis propinquauit incutus , vnde contigit , ut negaret insidias : *Quem cum loc. 22. vidisset quendam ancilla sedentem ad limen , & n. 16. eum fuisset intruit , dixit : Et hic cum illo erat . At ille negauit eum* . Timor , qui montis delegerat latebram , condemnabat eum imprudentiam , quandoquidem si longa adeo procedus distantia trepidabat , se periculis immiscere non debuerat ; verum non semel plus timet , qui à periculis remotior , & interepide praemittit , qui discrimini vicinior . *Scribat Scriba insidiari ei* (scribit Origenes in Catena ad Matheum 17.) *cogitabat etiam , quod Elias uir , qui in monte ignem descendere fecit , & Moyses , qui intrauit nebulam , & Deo loquutus est* . Vnde occultari poterant , ut nullus persecutorum sciret , ubi essent . Satis remotus adhuc querebat , quod discrimini obuiaret , auxilia , & praesumpsit inter hostes subiturnum nullatenus detrimenta ; negatio tamen ostendit necum non fuisse periculis proximare , quando vel distans potuit timere .

§. XXXV.

De propriis viribus desperare , est sibi auxilia caelestia adsciscere .

Sibi innidet , qui de propriis viribus audacter praesumit . *Qui securus agit* (aiebat Tertullianus de cultu feminarum capite secundo) *non est sollicitus , non possidet eum , & firmam securitatem , at qui sollicitus est , is uerè poterit esse securus* . Praesumptio enorme est virtutis salicium , quia dum sibi promittit non bonam securitatem , salubrem enervat sollicitudinem , & qui non

Timor. non timet, sibi non cauet. *Qui præsumpsit* (inquit
Præsumptio. datus Tertullianus) minus veretur, minus præca-
 net, plus periculatur. *Timor fundamentum salutis*
est, præsumptio impedimentum timoris. Econtrā,
 qui de se nullatenus præsumit, totam in Deo
 spem collocat, & opportuna de se diffidendo au-
 xilia maturat, David manu fortis, tot, tantisque
 triumphis coronatus, arcta à Saule obfidiōne
 cinctus desperat se posse euadere: Porro David
 desperabat se posse euadere à facie Saul. Non de-
 sperabat à Deo posse eripi, sed suis viribus posse
 euadere: Desperabat se posse euadere, id est, agnos-
 cebat nullas sibi vires ad acies oppositas euer-
 tendas, aut superandas: ergo dum nihil de se
 præsumpsit, præsentaneum, ac cœlestē subsidium
 habuit; nam aduentant inperatus nuntius, qui
 Philisthinorum aciebus quā celeriter occur-
 rendum Saulem admonuit, ni grandī strage suos
 disperire vellet, nuntiōque percussus, quā iam
 in manibus habebat, prædam reliquit, & sic Da-
 uid periculum facile euasit. Reuersus est ergo Saul
 desistens persequi David. Innuī Lira: Certus erat
 de impletione diuinā promissi, sed desperabat se posse
 euadere. Cœlesti promissione fidebat: sed de pro-
 priis viribus desperabat, ipsaque de se diffidentia
 cœlestia maturauit auxilia, & dum non præsum-
 psit, euasit. Cū Dominus longum cū disci-
 pulis de morte sibi imminenti sermonem texis-
 set, & ne inficium, sed spontaneum pati prænos-
 cerent, futura indicasset, Petrus plus, quā fas
 erat, sibi fidens aiebat: *Etiā si oportuerit me mori*
tecum, non te negabo. Vnicus fuit, qui negauit, qui
 mortis timore ab statione non deturbandum
 promissit. Cito cecidit, qui fragilitatem suā non
 benè agnouit. Notauit Augūst. *serm. 24. de tem-*
porē: Petrum paululum Dominus subdeseruit, ut
in illo totum humanum genus posset agnoscere, nihil
se sine Dei gratia præualere. Humanum robur
 plus lassescit, dum sibi plus fidit: ergo negauit
 Petrus, quia propriis viribus fassus; David euasit
 periculum, quia viribus propriis non fretus.

§. XXXVI.

*Qui pro virtute alacriter subiit pericu-
 lum, desperatis in periculis Deum sor-
 tietur sibi patronum.*

Virtus. Fidelis est Deus, nec permittit seruos suos
Periculum. captiuis aduersarij dolis capi, si non detre-
 ctarunt alacriter pro virtute periculum subire, &
 cum aduersario manus conferere. *Intelligite* (aie-
 bat Cassiodorus 10. *variā. 18.*) *quid excogita-*
uerit consolatorium Principis pro vobis ingenium:
defensio vos obsidet, ne manus inimica circumdet,
& à periculis excipimus: Equum erat à periculis
 eripere, quos nouerat Princeps pro eius gloria
 periculum non timere. Ecce eū nullus è toto
 exercitu probaretur, qui honorem Dei vindica-
 ret, & cum Gigante congredi auderet; David
 alacriter duellum arripit, & in campum armatus
 fiducia prodiit: *Vadam, & pugnabo aduersus Phi-*
listheum. David pro religione, fideque durum
 illud certamen inire non timuit, & ipsa alacrita-
 te hostem non solum deterruit, sed vicit. Huius
 facinoris merces fuit Saulis manus effugere, &
 sospitate gaudere: nam cū Saul copioso mili-
 te montem, quo David latitabat, cingeret, nec
 humanum auxilium suppeteret, Deus misit An-
 gelum, qui ab eis angustis Dauidem trepidan-
 tem eriperet, & in libertatem affereret: Saul, &
 Eman. de Naxera in Reg. Tom. II.

virī eius in modum corona cingebant David, & vi-
ros eius, ut caperent eos. Nullus erat, qui opem
 Davidi ferret, & à præsentaneo discrimine li-
 beraret; verū Deus, qui Philisthinorum ir-
 ruptionibus citissime subueniendum assereret,
 nuntium misit, & iam Saul, ut copioso militi
 occurreret, receptui cecinit: *Et nuntius venit ad*
Saul, dicens: Festina, & veni. Nuntium hunc
 fuisse à Deo missum Angelum, testantur Inter-
 pretes. Ita Abulenſis *quæst. 32.* *De isto nuntio*
dicunt aliqui Iudæi, quod erat Angelus. Præmise-
 rat: *Ex omni parte David, & viri sui conclusi*
erant, ita ut non maneret eis locus effugiendi nisi
per miraculum, & sic factum est. Hebræis omni
 humano auxilio destitutis attulerat David op-
 portunum auxilium: ergo ei omni ope humana
 nudo subuenit etiam miraculum. Et quomodo
 denegaret Deus opem afflicto, quando ipse ob
 Dei honorem truci occurrerat aduersario: Deum
 est sortitus patronum, quia pro Dei gloria deuo-
 rarat periculum. Moyses, & Aaron exolui popu-
 lum deposcebant, & subire labores non recula-
 bant. *Ingressi itaque Moyses, & Aaron ad Phara-*
onem, fecerunt sicut præceperat Dominus. Postea ut
 popularem seditionem, tumultumque euaderent, *Exod. 7.*
 ad Dei tabernaculum inuolarunt, ibique experi-
 ti sunt tutissimum Dei auxilium. Moyses, &
 Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis. *Quod*
postquam ingressi sunt, operuit nubes, & apparuit
gloria Domini. Grauiſſimo Moyses, & Aaron
 adurgebantur periculo; à suis magis, quā ab
 Egyptiis sustinebant detrimentum, adfuit ta-
 men, quæ eos protegeret, nubecula, & resplen-
 duit Numinis gloria: *Apparuit gloria Domini.*
 Et cur modò Domini appareat gloria, cū eos
 defendit nubecula? Quia cū Moyses, & Aaron
 duos pro Deo, & populo deuorassent labores, &
 subiissent calamitates, Dei erat gloria opportu-
 num ostentare patrociniū, & præbere tuta-
 mentum. Ita Oleaster hic ad literam: *Visa est*
gloria Domini, id est, nubes illa, in qua Dominus
occultabat se; veniebat enim Dominus ad protegen-
dum seruos suos. Non poterat diuina protectio
 Moyſi, Aaronique deesse, quando ipsi pro Dei
 honore, & afflicto populo duos labores non
 detrectarant subire; nam qui ob Numinis re-
 nerentiam cum difficultatibus colluctatur,
 opem diuinā cæcis in difficultatibus expe-
 ritur.

T E X T V S.

V E R S. XXVII. & XXVIII. Et nuntius
 venit ad Saul, dicens: Festina,
 & veni. quoniam infuderunt se Phi-
 listhiū super terram. Reuersus est
 ergo Saul, desistens persequi David,
 & perrexit in occursum Philisthino-
 rum: propter hoc vocauerunt locum
 illum petram diuidentem.

§. XXXVII.

*Sæpè Principes Rempublicam presidio nū-
 dant, ut affectionibus insaniis
 deserviant.*

*S*emper fuit hostibus commodum insanū
 gubernantis Rempublicam desiderium; nam
 Principi
 Arma.
 Cupiditatis
 Mm 2 dūm

dum totus huic rei impenditur, Respublica opportunis sollicitudinibus denudatur. De Lilio Druso sic Sen. de *Brev. vita* c. 6. *Quo non irrumperet tam immatura ambitio? Scires in malum ingens, & priuatum, & publicum euasuram illam tam procoquam audaciam.* Dum Lilius superbia, ambitionique suae adulabatur, aequitas corrumpatur, ingentissimoque Respublica incommodo laborabat, quia Drusus suis affectionibus inserviebat. Saul etiam, dum copiosum delectum cogit, & implacabili in Dauidem odio blanditur, Philisthaeis, ut Israelitarum ditionem deuastent, opportuna occasio praebetur. Ut nouit Philisthaeus Saulem copiosis aciebus, ut Dauidem capiat, in campum prodire, aggressus est armis nudum populum depradari, & quidem, ni opportunus nuntius grauissimum imminere periculum admonuisset, Philisthaeus regionem omnem vastasset: *Et nuntius venit ad Saul, dicens: Festina, & veni, quoniam insuderunt se Philisthim super terram.* Huius irruptionis fuisse causam praesidio denudasse populum, ut Dauidem caperet, & suis insanis votis pareret, testatur noster Sanctius: *Quo tempore ut hostem suum Dauidem opprimeret Saul, regnum totum a militari praesidio nudauerat, eruperunt ipsi de sinibus suis, ut Hebraeorum fines late depradati copiosas in regionem suam reportarent exunias.* Ecce quia Saul iniqua affectione ducitur, Philisthaeus opportunam occasionem nactus tellurem sine obice depradatur, & ni cito occurreret, fortasse Saul irreparabile damnum legeret. Arma sunt hostibus regentium nimiae deliciae; nam exarmata relinquuntur regna, dum tota deliciis, voluptatibusque impenditur cura. Balthasar, qua nocte interfectus est ab hostibus, opiparam instruxerat cenam; idolis suis adulatus, defensionis regni despiebat oblitus: *Bibebant vinum, & laudabant deos suos.* Non attendebat armatas aduersariorum iam phalanges irrumpere, quia totam attentionem sibi rapuerant idola, & coena. Ita Hieronymus apud Glossam: *Iosephus dicit, obfessa Babylonis a Medis, & Persis, Balthasar Regem Babylonis venisse in tantam obliuionem sui, ut celeberrimum conuiuium iniret.* Medus, ut agnouit deliciis Regem occupatum, & idoli sui obsequiis prorsus deditum, occasionem arripuit, & ciuitatem victor intrauit. Fortè pensa à Republica tributa profundebantur, non ad conseruanda praesidia, sed ad exornanda idola, & celebranda conuiua: ergo Philisthaeus irruptionem tentauit, quia Saulem insanis occupatum affectionibus nouit.

§. XXXVIII.

Ipsam quod exhibuisti Domino obsequium, salutare inuenies tibi profugium.

Obsequium. Profugium. Merito testimonium solutionis securitas dicitur (aiebat Cassiodorus 1. 1. *variarum* 7.) de qua non solum animus, sed substantia communitur. Quod Deo obsequium penditur, offerentis utilitati applicatur, & offerenti proficit, quod Numinis venerationi deseruit: sibi pro tempore opportuno reposuit, quod pietas, & religio Numini obsequium exhibuit. Lucrosa negotiatio est habere Dominum debitorem, quandoqui-

dem certum est apto tempore magnis cum vltis reddere, quod in Dei honorem agnoscitur dedicari. Iam Dauid capiendus erat, nulla iam effugij spes aderat, ni Saul, ut communi discrimini occurreret, licet inuitus Dauidem persequi destitisset, & subuenire suis properasset: *Reuersus est ergo Saul desistens persequi Dauid, & perrexit in occursum Philisthinorum.* Notauit Caietanus à prada, quam habebat in manus, abstinuisse, ut boni Principis munus impleteret, & impendenti Reipublicae calamitati obuiaret, maluit vim sibi inferre, quam Rempublicam praesidio nudam relinquere. Caietani verba sunt: *Boni Regis officio functus est, proponens bonum publicum priuato.* Ut publicam salutem tueretur ardentissimum, quo furebat, odium repressit, & in aliud tempus distulit. Vtque Textus nobis vtilem eruditionem traderet, notauit Petram vnum ab altero diuisisse: *Propter hoc uerunt locum illum Petram diuidentem.* Itaque Petra erat Saulis conatibus grande obitaculum, Dauidis afflictionibus securum profugium. Iam si inquiras, cur Dauid inueniret in Petra salutem? Respondebit Textus, Petra dextere fundata tota pro religione, & populi libertate deiecisse olim Gigantem: *Tulit vnus lapidem, & funda secit, & circumducens percussit Philisthaum in fronte.* Petra vltus est, ut Religionem vindicaret, & à populi cernicibus ingum auerteret: ergo Petra Saulem diuisit, & Dauidis libertatem asseruit. Notauit noster Sanctius: *Cur hac Petra talem nata fuerit compellatorem, meo iudicio illa est non levis ratio, quia illa in medio duorum castrorum interiecta ea diuidebat. Petra interiecta erat Dauidis scutum, qui Petra religioni Dauid exhibuerat obsequium: imminuit opportunissimo tempore in Petra auxilium, quia Petra vltus deiecerat monstrum.* Cum Aaron ambitiosis tumultibus oppugnaretur, iubet Deus virgas tributum accipi, ut flares fragrantia eloquentia eligendum designaret. Aaronis virga florida venustate eius virtutem ostendit, & non sine magno incremento arborum querulas lites dissoluit: *Inuenit gemitu nasse virga Aaron in domo Levi.* Cum facile Deo fuerit alio signo eligendum ostendere, quare Interpretes, cur virga voluerit esse Aaronis dignitatis testimonium, & procacium linguarum frenum? Sors coelestis designauit Saulem: ergo fors designet Aaronem. Expende Aaronem virga vltum fuisse ad dracones magicos denudandos, & Israelitas in libertatem ascendendos: *Denorauit virga Aaron virgas eorum.* Ergo ut nosceremus virgam calamitoso tempore vertit Aaronis auxilium, quia virga vltus fuerat ad Reipublicam, & religionis obsequium iussit Deus virgas defumi, & hanc prae aliis virgam voluit efflorescere. Nescias, an sumptuosius fuerit miraculum, linguaces, ambitiososque reprimere, quam dracones magicos denotare. Nescias an difficilius fuerit externorum vires frangere, an cognatorum artes eludere. Innuit Gregorius lib. 14. *Moral. cap. 29. Virga Levi viruit, & quid virtutis Aaron in munere haberet, ostendit.* Ecce Aaroni virga opportuno tempore fuit auxilium, quia virga Numini populoque exhibuerat obsequium.